

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรเบลเยียม

กองรัฐธรรมนูญต่างประเทศ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

สารบัญ

หน้า

๑. คำวินิจฉัยที่ ๑๘/๒๐๑๖ ลงวันที่ ลงวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ (ค.ศ. ๒๐๑๖)
- กรณีการใช้สิทธิโต้แย้งสถานะความเป็นพ่อของบุตรโดยพฤตินัย ๑
๒. คำวินิจฉัยที่ ๖๒/๒๐๑๖ ลงวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๙ (ค.ศ. ๒๐๑๖)
- กรณีการให้สัตยาบันสนธิสัญญาเกี่ยวกับการเงินกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ๓
๓. คำวินิจฉัยที่ ๑๖/๒๐๑๘ ลงวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ (ค.ศ. ๒๐๑๘)
- กรณีการถอดถอนสัณหาติตามพระราชบัญญัติสัณหาติขัดต่อรัฐธรรมนูญและพันธกรณีระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องหรือไม่ ๔
๔. คำวินิจฉัยที่ ๙๙/๒๐๑๙ ลงวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๒ (ค.ศ. ๒๐๑๙)
- กรณีการเปลี่ยนแปลงการระบุเพศลงในสูติบัตรและการเปลี่ยนแปลงชื่อต้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ ๖
๕. คำวินิจฉัยที่ ๖๗/๒๐๒๐ ลงวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓ (ค.ศ. ๒๐๒๐)
- กรณีการคุ้มครองสิทธิของประชาชนผู้ใช้บริการระบบขนส่งทางรางในช่วงที่มีการหยุดงานประท้วงตามกฎหมาย ๘
๖. คำวินิจฉัยที่ ๑๒๒/๒๐๒๐ ลงวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๖๓ (ค.ศ. ๒๐๒๐)
- กรณีกฎหมายที่แก้ไขเพิ่มเติมเงื่อนไขให้สตรีสามารถยุติการตั้งครรภ์ได้ขัดต่อสิทธิและเสรีภาพ ๑๐
๗. คำวินิจฉัยที่ ๑๑๗/๒๐๒๑ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๔ (ค.ศ. ๒๐๒๑)
- ข้อยกเว้นสำหรับการฆ่าสัตว์เพื่อพิธีกรรมไม่ถือเป็นกรรณการเลือกปฏิบัติ ๑๑
๘. คำวินิจฉัยที่ ๑๕๗/๒๐๒๑ ลงวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๔ (ค.ศ. ๒๐๒๑)
- กรณีพระราชบัญญัติว่าด้วยการลงโทษสำหรับความผิดต่อพระมหากษัตริย์ ลงวันที่ ๖ เมษายน ๑๘๔๗ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ๑๓
๙. คำวินิจฉัยที่ ๑๓๔/๒๐๒๒ ลงวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๕ (ค.ศ. ๒๐๒๒)
- กรณีการปรับใช้บทลงโทษทางอาญากับการดำเนินการของแพทย์ที่ละเมิดเงื่อนไขตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการุณยฆาต ๑๔
๑๐. คำวินิจฉัยที่ ๑๖๙/๒๐๒๒ ลงวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๕ (ค.ศ. ๒๐๒๒)
- กรณีกฎหมายบัญญัติให้ผลประโยชน์ของลูกจ้างซึ่งเป็นผู้พิการถูกระงับอันเนื่องมาจากต้องโทษจำคุก ๑๕

สารบัญ

หน้า

๑๑. คำวินิจฉัยที่ ๓๖/๒๐๒๓ ลงวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๖ (ค.ศ. ๒๐๒๓)	๑๖
- สนธิสัญญาส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างเบลเยียมและอิหร่านละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขัง	
๑๒. คำวินิจฉัยที่ ๖๘/๒๐๒๓ ลงวันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๖๖ (ค.ศ. ๒๐๒๓)	๑๘
- การบังคับใช้บัตรปลอดโควิดละเมิดต่อสิทธิในชีวิตส่วนตัวและครอบครัว	
ภาคผนวก	๒๐
- ต้นฉบับคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรเบลเยียม (ภาษาอังกฤษ)	

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรเบลเยียม^๑

๑. คำวินิจฉัยที่ ๑๘/๒๐๑๖ ลงวันที่ ลงวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ (ค.ศ. ๒๐๑๖) – กรณีการใช้สิทธิโต้แย้งสถานะความเป็นพ่อของบุตรโดยพฤตินัย

ศาลชั้นต้นแห่งกรุงบรัสเซลส์ (the Court of First Instance of Brussels) ได้ยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยใน ๒ ประเด็นเบื้องต้น กล่าวคือ ศาลชั้นต้นได้รับคำฟ้องของบุตรซึ่งมีอายุเกินกว่า ๒๒ ปี ซึ่งโต้แย้งสถานะความเป็นพ่อ (the Paternity) ของสามีของแม่ตนเอง โดยในประเด็นแรก ศาลรัฐธรรมนูญได้ถูกร้องขอให้วินิจฉัยว่า มาตรา ๓๑๘ ของประมวลกฎหมายแพ่ง^๒ สอดคล้องกับสิทธิในการเคารพในชีวิตส่วนตัว (the right to respect for private life) ที่ได้รับการรับรองตามมาตรา ๒๒ ของรัฐธรรมนูญ^๓ ประกอบข้อบทที่ ๘ ของอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (European Convention on Human Rights)^๔ หรือไม่ เนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าวห้ามมิให้โต้แย้งสถานะความเป็นพ่อเมื่อบุตรได้รับการเลี้ยงดูเสมือนเดียวกับบุตรโดยชอบด้วยกฎหมาย (หรือเรียกกรณีดังกล่าวว่าเป็น “สถานะโดยพฤตินัย” (de facto status)) อีกทั้งบทบัญญัติดังกล่าวยังห้ามมิให้บุตรซึ่งมีอายุเกินกว่า ๒๒ ปี ยื่นโต้แย้งสถานะความเป็นพ่อของสามีของแม่หลังจากที่ทราบข้อเท็จจริงว่าชายคนดังกล่าวมิใช่พ่อผู้ให้กำเนิดภายในระยะเวลาเกิน ๑ ปี ได้

ศาลรัฐธรรมนูญชี้ให้เห็นว่า จากแนวคำพิพากษาของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรป (ECtHR) พบว่า การพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดหรือการโต้แย้งสถานะความพ่อเกี่ยวข้องกับชีวิตส่วนตัว (private life) เนื่องจากประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบุตรกับพ่อแม่สัมพันธ์กับประเด็นเรื่องอัตลักษณ์บุคคล (personal identity) แม้ว่าผู้ร่างกฎหมายจะสามารถมีดุลพินิจอย่างกว้างขวางในชั้นของการพิจารณายกฐานะเบียดบังกฎหมายที่นำไปสู่การจำกัดสิทธิในชีวิตส่วนตัวก็ตาม แต่การใช้ดุลพินิจดังกล่าวย่อมมีข้อจำกัด กล่าวคือ นักกฎหมายไม่เพียงแต่ต้องทำลายสมดุลระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ของสังคม (interest of individual and society) แล้ว แต่ยังต้องตระหนักถึงสมดุลระหว่างความขัดกันแห่งผลประโยชน์ส่วนบุคคลของผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย นอกจากนี้ สำหรับสถานะบุตรโดยพฤตินัย (de facto status)

^๑ กองรัฐธรรมนูญต่างประเทศได้รับการประสานจากกลุ่มงานบริหารหลักสูตรและพัฒนาสังคม วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ แจ้งว่า เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้มอบหมายให้กองรัฐธรรมนูญต่างประเทศ ดำเนินการแปลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรเบลเยียมดังกล่าว รายละเอียดปรากฏตามหนังสือ ที่ ศร ๐๐๑๔/๒/๓๒๖ ลงวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๖๖

^๒ มาตรา ๓๑๘ ของประมวลกฎหมายแพ่ง เป็นบทบัญญัติอยู่ในหมวด ๒ ว่าด้วยสถานะความสัมพันธ์ระหว่างบุตรกับบิดาและมารดา ส่วนที่ ๑ ว่าด้วยบทสันนิษฐานสถานะความเป็นบิดา

^๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรเบลเยียม มาตรา ๒๒ บัญญัติให้การรับรองสิทธิที่จะได้รับการเคารพในชีวิตส่วนตัวและชีวิตครอบครัว

^๔ อนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อบทที่ ๘ บัญญัติให้การรับรองสิทธิที่จะได้รับการเคารพในชีวิตส่วนตัวและชีวิตครอบครัว โดยสิทธิดังกล่าวมีอายุกลະเมิดโดยหน่วยงานของรัฐได้เว้นแต่ข้อจำกัดที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่เป็นไปเพื่อความจำเป็นของสังคมประชาธิปไตย ผลประโยชน์ด้านความมั่นคงของชาติ ความปลอดภัยสาธารณะ หรือเศรษฐกิจที่ดีของประเทศ หรือเพื่อป้องกันความไม่สงบและอาชญากรรม เพื่อปกป้องความเป็นอยู่และศีลธรรมอันดีของประชาชน และเพื่อปกป้องสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น

ศาลรัฐธรรมนูญพบว่า แนวบรรทัดฐานคำวินิจฉัยที่ผ่านมาได้วินิจฉัยว่ามาตรา ๓๑๘.๑ ของประมวลกฎหมายแพ่งขัดต่อมาตรา ๒๒ ของรัฐธรรมนูญ ประกอบข้อบทที่ ๘ ของอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เนื่องจากคำร้องที่ได้แย้งสถานะความเป็นพ่อที่ยื่นมาโดยผู้ร้องที่เป็นบุตรนั้นจะถูกตัดสิทธิคำร้อง หากพบว่าผู้ร้องมีสถานะเป็นบุตรโดยพฤตินัยกับสามีของแม่ อีกทั้งหากมีข้อเท็จจริงว่าผู้เป็นบุตรยอมรับสถานะบุตรโดยพฤตินัยต่อไปแม้จะพบว่าสามีของแม่ตนนั้นมีโชพ่อผู้ให้กำเนิดก็ตาม นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญยังเห็นว่าผู้เป็นบุตรยอมรับมีหลากหลายเหตุผลที่จะไม่ยุติสถานะบุตรโดยพฤตินัยแม้จะพบว่าสามีของแม่มีโชพ่อผู้ให้กำเนิดตนเอง

ขณะที่ในส่วนของระยะเวลาในการยื่นคำร้องเพื่อโต้แย้งสถานะความเป็นพ่อนั้น ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า บุตรมีระยะเวลาหลายปีที่จะรับรู้ได้ว่าสามีของแม่นั้นมีโชพ่อผู้ให้กำเนิดก่อนที่ตนจะมีอายุครบ ๒๒ ปี แต่มาตรา ๓๑๘.๒ ของประมวลกฎหมายแพ่งกลับบัญญัติห้ามมิให้บุตรโต้แย้งสถานะความเป็นพ่อได้ อีกทั้งยังถูกห้ามมิให้ยื่นคำร้องโต้แย้งสถานะความเป็นพ่อเมื่อมีอายุครบ ๒๒ ปีด้วย นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญได้อ้างอิงแนวคำพิพากษาของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปยังเห็นว่า ผู้ร่างกฎหมายที่กำหนดกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับสายสัมพันธ์ระหว่างบุตรกับบิดามารดานั้น ควรที่จะต้องพิจารณาไม่เพียงแต่เฉพาะประเด็นเกี่ยวกับสิทธิของคู่กรณีที่เกี่ยวข้องเท่านั้น หากแต่จะต้องพิจารณาถึงธรรมชาติของสิทธิด้วย อาทิ สิทธิในอัตลักษณ์ (the right to an identity) ที่ย่อมหมายถึงความรวมถึงสิทธิในการรู้จักวงศ์ตระกูล (the right to know one's descent) ดังนั้น การวิเคราะห์อย่างละเอียดจึงจำเป็นที่จะต้องชั่งน้ำหนักผลประโยชน์ดังกล่าว และแม้ว่าบุคคลจะมีความสามารถในการพัฒนาบุคลิกภาพโดยไม่จำต้องทราบเกี่ยวกับพ่อผู้ให้กำเนิด แต่ก็ต้องยอมรับว่า ประโยชน์ซึ่งบุคคลจะได้รับในกรณีที่ทราบถึงวงศ์ตระกูลของตนเองมิได้ลดลงแม้เวลาจะผ่านไปหลายปี ซึ่งศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรปได้ตั้งข้อสังเกตว่า จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบได้แสดงให้เห็นว่าประเทศสมาชิกหลายประเทศมิได้กำหนดระยะเวลาที่บุตรจะยื่นคำร้องเพื่อโต้แย้งสถานะความเป็นพ่อแต่อย่างใด และมีแนวโน้มที่จะให้การคุ้มครองประโยชน์ของบุตรอย่างยิ่งยวดอีกด้วย ดังนั้น ในการกำหนดสายสัมพันธ์ระหว่างบุตรกับบิดามารดานั้น สิทธิในการรับรู้เกี่ยวกับวงศ์ตระกูลโดยหลักแล้วจะต้องเป็นสิ่งที่มาก่อนการพิจารณาถึงความสงบสุขและความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และแม้จะมีความสัมพันธ์ในครอบครัวก็ตาม แต่กระนั้นมาตรา ๓๑๘.๒ ของประมวลกฎหมายแพ่งกลับจำกัดสิทธิในการเคารพชีวิตส่วนตัวของบุตร (the child's right to respect for his private life) อย่างไม่ได้สัดส่วน เนื่องจากการกำหนดระยะเวลาตามกฎหมายที่สั้นเกินไป ส่งผลให้บุตรไม่สามารถที่จะยื่นฟ้องต่อศาลเพื่อขอให้พิจารณาข้อเท็จจริงและผลประโยชน์ของคู่กรณีทุกฝ่ายได้

นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญยังเห็นว่า หากผู้นั้นเป็นบุตรนอกสมรส (a child born out of wedlock) และมีผู้ที่ยอมรับที่จะเป็นพ่อให้กับผู้นั้น บุตรผู้นั้นอาจโต้แย้งการยอมรับดังกล่าวได้แม้จะมีอายุเกิน ๒๒ ปีก็ตาม ซึ่งเป็นไปตามมาตรา ๓๓๐ และมาตรา ๓๓๑ter ของประมวลกฎหมายแพ่ง ทั้งนี้ ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า มาตรา ๓๑๘.๒ ของประมวลกฎหมายแพ่งขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒ ประกอบข้อบทที่ ๘ ของอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เนื่องจากบทบัญญัติดังกล่าวกำหนดเงื่อนไขระยะเวลาในการฟ้องคดีไว้ที่

๑ ปี นับจากวันที่ผู้เป็นบุตรพบว่าสามีของแมมีชีพอยู่ให้กำเนิดตนเอง และผู้นั้นมีอายุเกินกว่า ๒๒ ปี สามารถยื่นคำฟ้องโต้แย้งสถานะความเป็นพ่อได้

๒. คำวินิจฉัยที่ ๖๒/๒๐๑๖ ลงวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๕๙ (ค.ศ. ๒๐๑๖) – กรณีการให้สัตยาบันสนธิสัญญาเกี่ยวกับการเงินกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

ศาลรัฐธรรมนูญได้รับคำร้องที่โต้แย้งกฎหมายฉบับลงวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ค.ศ. ๒๐๑๓ ซึ่งให้การรับรองสนธิสัญญายุโรปว่าด้วยเสถียรภาพ การประสานงาน และธรรมาภิบาลในสหภาพเศรษฐกิจและการเงิน (สนธิสัญญาเสถียรภาพ) (the European Treaty on Stability, Coordination and Governance in the Economic and Monetary Union (Stability Pact)) ลงวันที่ ๒ มีนาคม ค.ศ. ๒๐๑๒ โดยสนธิสัญญาเสถียรภาพดังกล่าวได้ถูกลงนามโดยประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป จำนวน ๒๕ จาก ๒๘ ประเทศ โดยมีมุ่งหมายเพื่อรักษาเสถียรภาพของยูโรโซน (euro zone) ภายหลังจากที่เกิดวิกฤตการณ์ทางการเงิน รัฐคู่สัญญาจะต้องให้การรับรองว่าจะติดตามสถานะทางงบประมาณและการจำกัดเพดานหนี้สาธารณะของประเทศ อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่ามีประชาชนและองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรจำนวนหนึ่งได้ใช้สิทธิยื่นคำร้องโต้แย้งกฎหมายดังกล่าวในฐานะที่เป็นฐานะพลเมืองหรือกลุ่มผลประโยชน์ เนื่องจากมีความกังวลว่าวัตถุประสงค์ทางด้านงบประมาณที่เข้มงวดซึ่งกำหนดไว้ในสนธิสัญญาเสถียรภาพอาจทำให้หน่วยงานของรัฐไม่สามารถปฏิบัติตามพันธกรณีตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญในส่วนที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานทางสังคมได้ (fundamental social rights) (มาตรา ๒๓ ของรัฐธรรมนูญ) ขณะเดียวกันผู้ร้องบางคนยังระบุด้วยว่า กฎหมายที่ให้สัตยาบัน (the ratification law) มีผลเป็นการลดทอนอำนาจของรัฐสภาในการกำหนดนโยบายด้านงบประมาณ รวมถึงมีอิทธิพลต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งด้วย

ศาลรัฐธรรมนูญได้ตั้งข้อสังเกตประการแรกว่า การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่ให้สัตยาบันแล้วอาจไม่มีประสิทธิภาพหากปราศจากซึ่งการพิจารณาบทบัญญัติของสนธิสัญญาเสถียรภาพที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น จึงต้องคำนึงถึงความจริงที่ว่านี่ไม่ใช่การใช้อำนาจอธิปไตยฝ่ายเดียว (a unilateral act of sovereignty) แต่เป็นธรรมเนียมปฏิบัติดั้งเดิม (conventional norm) ที่เบลเยียมได้ทำนิติกรรมระหว่างประเทศร่วมกับรัฐอื่น ๆ ทั้งนี้ ศาลรัฐธรรมนูญตั้งข้อสังเกตว่า บุคคลหรือกลุ่มบุคคลจะมีสิทธิในการยื่นคำร้องเพื่อขอให้เพิกถอนกฎหมายได้เฉพาะในกรณีที่ผู้นั้นหรือกลุ่มบุคคลนั้นได้รับผลกระทบโดยตรงและไม่ได้รับประโยชน์จากบทบัญญัติพิพาท อย่างไรก็ตาม สิทธิในการยื่นคำร้องที่เป็นนามธรรม (หรือเป็นกรณีที่กฎหมายมิได้กำหนดให้ผู้นั้นเป็นผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง – อธิบายเพิ่มเติมโดยผู้เขียน) ซึ่งมีได้แตกต่างกับสิทธิในการยื่นคำร้องตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ (cf. actio popularis) อาจไม่เพียงพอ นอกจากนี้ ข้อเท็จจริงที่ว่า มาตรการที่เคร่งครัดอาจถูกกำหนดขึ้นได้บนพื้นฐานของสนธิสัญญาเสถียรภาพนั้นอาจไม่เพียงพอที่จะแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างสถานการณ์ส่วนตัวของผู้ร้องและบทบัญญัติที่ถูกโต้แย้ง อย่างไรก็ตาม ศาลรัฐธรรมนูญมีความเห็นเกี่ยวกับกรณีที่อ้างว่ามีสิทธิในการยื่นคำร้องในฐานะที่เป็นตัวแทนหรือสมาชิกขององค์กรสหภาพแรงงาน องค์กรวิชาชีพ กลุ่มผลประโยชน์ พรรคการเมือง หรือกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองว่า บุคคลหรือกลุ่มบุคคลดังกล่าวอาจได้รับผลกระทบโดยตรงและไม่ได้รับประโยชน์จากมาตรการที่มุ่งหมายที่จะบรรล่วัตถุประสงค์ทางด้านงบประมาณ โดยในมุมมองของศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า สิทธิในการยื่นคำร้องในฐานะที่เป็นพลเมืองหรือบุคคลที่มีสิทธิเลือกตั้งนั้นอาจไม่เพียงพอ โดยศาลรัฐธรรมนูญตั้งข้อสังเกตว่า กฎหมายที่ให้

สัตยาบันมิได้มีผลกระทบโดยตรงต่อสิทธิในการเลือกตั้ง (the right to vote) แต่กระนั้นก็เห็นว่า กฎหมายดังกล่าวกระทบต่อด้านอื่น ๆ ของหลักนิติธรรมในระบบประชาธิปไตยหรือไม่

นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญยังเห็นว่า รัฐสภาเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญเพียงองค์กรเดียวที่มีอำนาจในการกำหนดเป้าหมายระยะกลางด้านงบประมาณ และเป็นองค์กรที่มีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกับรัฐอื่น ๆ ทั้งนี้ แนวทางปฏิบัตินี้อาจเหมาะสมในกรณีของรัฐต่าง ๆ ใช้สกุลเงินเดียวกันและมีนโยบายเศรษฐกิจร่วมกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อรัฐสมาชิกได้ให้สัตยาบันในสนธิสัญญาแล้ว ฝ่ายนิติบัญญัติไม่สามารถแทรกแซงหลักประกันต่างๆ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญได้ แม้ว่าสนธิสัญญาเสถียรภาพจะมีบทบัญญัติที่กำหนดรายละเอียดเป้าหมายและการลดงบประมาณขาดดุล แต่ก็กำหนดให้รัฐสภาของแต่ละรัฐมีอิสระอย่างเต็มที่ในการจัดทำและอนุมัติงบประมาณ อีกทั้งสนธิสัญญาก็มิได้แทรกแซงอำนาจเฉพาะตัวของรัฐสภาในการอนุมัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ขณะเดียวกันสนธิสัญญาเสถียรภาพไม่เพียงแต่สร้างกรอบการจัดทำงบประมาณที่ยืดหยุ่นเท่านั้น หากแต่ยังมอบอำนาจให้กับสถาบันที่เกี่ยวข้องของสหภาพยุโรป ซึ่งถูกบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะภายใต้สถานการณ์ใด ๆ ก็ตาม จะไม่มีการแทรกแซงใด ๆ โดยอาศัยเอกลักษณ์ของชาติที่มีอยู่ในโครงสร้างพื้นฐานทางการเมืองและรัฐธรรมนูญ หรือคุณค่าพื้นฐานของการคุ้มครองที่รัฐธรรมนูญมุ่งหมายให้มีให้แก่บุคคลตามกฎหมาย นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญยังเห็นว่า กฎหมายพิพาทไม่ได้แทรกแซงหลักนิติธรรมในระบบประชาธิปไตยในทุกแง่มุม และเห็นว่าไม่มีผู้ร้องคนใดมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องเพื่อขอให้เพิกถอนกฎหมายดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ จึงวินิจฉัยไม่รับคำร้อง

๓. คำวินิจฉัยที่ ๑๖/๒๐๑๘ ลงวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ (ค.ศ. ๒๐๑๘) – กรณีการถอดถอนสัญชาติตามพระราชบัญญัติสัญชาติขัดต่อรัฐธรรมนูญและพันธกรณีระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องหรือไม่

ศาลอุทธรณ์แห่งเมืองแอนต์เวิร์ป (The Antwerp Court of Appeal) ได้ส่งคำร้องของอัยการประจำรัฐต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้พิจารณาวินิจฉัยการถอดถอนสัญชาติเบลเยียมของนายฟาวด์ เบลคาเซม (Mr. Found Belkacem) เนื่องด้วยนายเบลคาเซมได้ถูกพิพากษาว่ากระทำความผิดอาญาจากการก่อความรุนแรงและเป็นผู้นำของกลุ่มผู้ก่อการร้าย ซึ่งประเด็นที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวข้องกับกรณีที่ว่ามาตรา ๒๓ ของพระราชบัญญัติสัญชาติ (Belgian Citizen Code) ขัดหรือแย้งต่อหลักความเท่าเทียมและการไม่เลือกปฏิบัติ ตามมาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑ ของรัฐธรรมนูญ ประกอบข้อบทที่ ๖ ของอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ECHR) ข้อบทที่ ๔ พิธีสารที่ ๗ ของอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Protocol 7 ECHR) ข้อบทที่ ๑๔.๗ ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และหลักกฎหมายเกี่ยวกับการห้ามดำเนินคดีซ้ำในความผิดเดียว (The principle of non bis in idem) รวมถึงสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวและชีวิตครอบครัว ตามมาตรา ๒๒ ของรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ตามบทบัญญัติพิพาทกำหนดให้ ชาวเบลเยียมอาจถูกถอดถอนสัญชาติในกรณีที่ผู้นั้นกระทำการฝ่าฝืนหน้าที่พลเมืองเบลเยียม และในกรณีที่ผู้นั้นได้รับสัญชาติมาโดยสมัครใจก่อนอายุ ๑๘ ปี (หรือในกรณีที่ถูกประกาศว่าบรรลุนิติภาวะก่อนอายุครบ ๑๘ ปี) หรือได้รับสัญชาติจากบิดามารดาหรือจากการรับบุตรบุญธรรม ตามมาตรา ๑๒ ของกฎหมายสัญชาติเบลเยียม บทบัญญัติดังกล่าวอาจส่งผลเป็นการกีดกันชาวเบลเยียมออก

จากสังคมในกรณีนี้ผู้ยื่นได้แสดงให้เห็นว่าไม่ยอมรับกฎเกณฑ์พื้นฐานของสังคมและกระทำการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่นอย่างร้ายแรง

ในชั้นของการพิจารณาคดี ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าไม่จำเป็นต้องมีการนั่งพิจารณาคดี เว้นแต่กรณีร้องขอ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๙๐.๔ ของกฎหมายว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญ (the Special Law on the Constitutional Court) อย่างไรก็ตาม รัฐบาลได้ร้องขอให้มีการนั่งพิจารณาคดี ขณะเดียวกันนายเบลคาเซมก็ประสงค์ที่จะให้มีการนั่งพิจารณาคดีด้วยเช่นกันเนื่องจากตนอยู่ระหว่างรับโทษจำคุก ทั้งนี้ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ดำเนินการตามขั้นตอนที่จำเป็น ซึ่งเป็นไปตามมาตรา ๑๐๔ ของกฎหมายว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งต่อมาศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ ๑/๒๐๑๘ ลงวันที่ ๑๑ มกราคม ค.ศ. ๒๐๑๘ วินิจฉัยให้มีการนั่งพิจารณาคดีผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยมีเหตุผลว่า นายเบลคาเซมอยู่ระหว่างรับโทษจำคุกเนื่องจากเป็นผู้นำกลุ่มผู้ก่อการร้าย ประกอบกับข้อเท็จจริงจากหน่วยปฏิบัติการร่วมเพื่อการวิเคราะห์ภัยคุกคาม (The Coordination Unit for Threat Analysis) ยังคงกำหนดระดับของภัยคุกคามจากการก่อการร้ายอยู่ในระดับสูงสุด การกำหนดให้มีการนั่งพิจารณาคดีอิเล็กทรอนิกส์จึงเป็นเงื่อนไขด้านความปลอดภัยที่เหมาะสม ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงเห็นว่า ด้วยสถานการณ์ดังกล่าว การนั่งพิจารณาคดีตามปกติอาจทำให้เกิดสถานการณ์ที่เป็นภัยคุกคามต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม

สำหรับประเด็นแรก ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาการปฏิบัติที่แตกต่างกันต่อชาวเบลเยียม ๒ ประเภท สอดคล้องกับหลักความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติหรือไม่ โดยชาวเบลเยียมประเภทแรก คือ ผู้ที่ได้สัญชาติมาจากบิดามารดาหรือจากการรับบุตรบุญธรรมของบิดามารดาชาวเบลเยียมในวันที่เด็กเกิดและได้รับสัญชาติตามมาตรา ๑๑ ของกฎหมายสัญชาติ ทั้งนี้ ความเป็นพลเมืองของผู้ได้สัญชาติมาโดยวิธีดังกล่าวจะไม่อาจถูกถอดถอนได้ ขณะที่ประเภทที่ ๒ คือ ผู้ที่ได้สัญชาติตามมาตรา ๑๒ ของกฎหมายสัญชาติ ซึ่งความเป็นพลเมืองของผู้ที่ได้รับสัญชาติตามกรณีนี้อาจถูกถอดถอนได้ อย่างไรก็ตาม ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาว่าการเกิดของบุคคลภายในประเทศและได้รับการรับรองโดยบิดามารดา หรือผู้รับบุตรบุญธรรมที่เป็นชาวเบลเยียม หรือผู้ที่เกิดในเบลเยียม หรือผู้ที่เกิดและพำนักอยู่ในเบลเยียมกับบิดามารดาหรือผู้รับบุตรบุญธรรมเป็นเวลานาน ผู้นั้นอาจได้รับการพิจารณาว่ามีสายสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นกับสังคมเบลเยียม แต่กระนั้นกรณีดังกล่าวมิได้อยู่ในข่ายของบทบัญญัติพิพาทดังกล่าว ซึ่งได้รับสัญชาติขณะที่ผู้นั้นเป็นผู้ได้ปกครองของบิดามารดาที่ได้รับสัญชาติหรือพึงได้รับคืนสัญชาติ ทั้งนี้ การปฏิบัติที่แตกต่างกันดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานของวัตถุประสงค์และหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสัมพันธ์กับวิธีการในการได้มาซึ่งสัญชาติและการรักษาสายสัมพันธ์กับสังคมของประเทศแล้ว

ศาลรัฐธรรมนูญเน้นย้ำว่า การถอดถอนสัญชาติถือเป็นมาตรการยกเว้นซึ่งต้องกำหนดขึ้นโดยคำสั่งศาลเท่านั้นในกรณีที่เกิดการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืนหน้าที่พลเมืองอย่างร้ายแรง รวมทั้งการถอดถอนสัญชาติดังกล่าวมิได้ส่งผลให้ผู้นั้นกลายเป็นคนไร้รัฐ (stateless) แต่อย่างไรก็ดี ขณะที่การถอดถอนสัญชาติมิได้เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ และถูกนำไปใช้ในกรณีที่มีการฟ้องร้องกันโดยมีการระบุไว้ในคำฟ้อง ทั้งนี้ ศาลที่มีเขตอำนาจอาจตัดสินใจได้ว่า การกระทำที่ฝ่าฝืนหน้าที่ของพลเมืองดังกล่าวมีความร้ายแรงเพียงพอที่จะออกคำสั่งถอดถอนสัญชาติหรือไม่ โดยต้องพิจารณาบนพื้นฐานของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงและพันธกรณีระหว่างประเทศที่

ประเทศเบลเยียมเป็นภาคี ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงเห็นว่า การปฏิบัติที่แตกต่างกันของชาวเบลเยียม ๒ ประเภท ถือว่ามีเหตุผลอันสมควรแล้ว

สำหรับประเด็นที่สองนั้น ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า บทบัญญัติพิพาทมิได้ละเมิดต่อหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำในความผิดเดียว (The principle of non bis in idem) ตามข้อบทที่ ๑๔.๗ ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และข้อบทที่ ๔ ของพิธีสารที่ ๗ ของอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน อีกทั้งการถอดถอนสัญชาติมิใช่เป็นมาตรการทางอาญาหากพิจารณาตามแนวคำพิพากษาของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรป (ECtHR) กล่าวคือ ในแง่หนึ่ง การถอดถอนสัญชาติถือเป็นมาตรการทางแพ่ง (civil measures) โดยมีพื้นฐานมาจากการถูกดำเนินคดีทางอาญาทั้งหมดหรือบางส่วน ขณะที่ในอีกแง่หนึ่ง ก็มีใช้มาตรการที่ส่งผลกระทบต่อหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำในความผิดเดียว นอกจากนี้ มาตรการทางแพ่งยังแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญา และยังเป็นกรณีที่ได้รับการพิจารณาโดยศาลอุทธรณ์ที่มีเขตอำนาจในคดีแพ่ง อีกทั้งมิใช่มาตรการตามกฎหมายอาญา (criminal-law measures) ตามความหมายทั้งของกฎหมายภายในประเทศและของข้อบทที่ ๖.๑ ของอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ในส่วนของประเด็นที่สาม ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า การถอดถอนสัญชาติตามที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติพิพาทมิได้เป็นการละเมิดต่อสิทธิในการเคารพในชีวิตส่วนตัว (the right to respect for private life) เนื่องจากมิได้มีความเชื่อมโยงโดยตรงระหว่างมาตรการถอดถอนสัญชาติกับมาตรการส่งผู้ร้ายข้ามแดน โดยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนไม่อาจถือได้ว่าเป็นผลที่ตามมาโดยอัตโนมัติของการถอดถอนสัญชาติ นอกจากนี้ การส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนจะต้องถูกร้องขอโดยประเทศที่สามและจะต้องได้รับความเห็นชอบจากฝ่ายบริหารตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม การอุทธรณ์คำสั่งส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนอาจดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลปกครอง (Conseil d'État) กล่าวคือ บุคคลที่เกี่ยวข้องอาจอาศัยขั้นตอนดังกล่าวหากเกิดกรณีที่มีการละเมิดสิทธิในการเคารพในชีวิตส่วนตัว โดยถือว่าการคุ้มครองสิทธิดังกล่าวมีความสำคัญเหนือกว่าเป้าหมายของการส่งผู้ร้ายข้ามแดนเฉพาะในบางกรณีที่ยกเว้นเท่านั้น

๔. คำวินิจฉัยที่ ๙๙/๒๐๑๙ ลงวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๒ (ค.ศ. ๒๐๑๙) – กรณีการเปลี่ยนแปลงการระบุเพศลงในสูติบัตรและการเปลี่ยนแปลงชื่อต้นชดต่อรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายว่าด้วยบุคคลข้ามเพศ ลงวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๐ (ค.ศ. ๒๐๑๗) ซึ่งผ่อนปรนบทบัญญัติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงการระบุเพศในสูติบัตรตามทะเบียนราษฎร ทั้งนี้ สมาคม "Çavaria", "Maison Arc-en-Ciel" และ "Genres Pluriels" ซึ่งเป็นสมาคมไม่แสวงหากำไรได้เรียกร้องให้มีการยกเลิกบทบัญญัติบางส่วนของกฎหมายดังกล่าว เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงการระบุเพศในสูติบัตรและการเปลี่ยนชื่อต้นด้วยเหตุจากการข้ามเพศนั้นเป็นหลักการที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ นอกจากนี้ ผู้ร้องยังยืนยันอีกด้วยว่า กฎหมายไม่ได้คำนึงถึงบุคคลที่ไม่ต้องการระบุเพศสภาพของตนเองว่าเป็นชายหรือหญิง (non-binary)^๕ ดังนั้น กฎหมายพิพาท ลงวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๐ จึงมีผล

^๕ Non-binary หมายถึง กลุ่มคนที่ไม่คิดว่าตนเองเป็นเพศชายหรือเพศหญิง ซึ่งอาจหมายความรวมถึงกลุ่มคนที่มีสองเพศ (Bigender) หรือกลุ่มบุคคลที่มีความสับสนของอัตลักษณ์ทางเพศ (Genderfluid)

เป็นการปฏิรูปกฎหมายเกี่ยวกับบุคคลข้ามเพศ โดยอ้างอิงการเปลี่ยนแปลงการระบุเพศในเอกสารทะเบียนราษฎร อีกทั้งยังเป็นกฎหมายที่มีผลกระทบกับความพยายามที่จะปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศ ด้านสิทธิมนุษยชนและการพัฒนาในประเทศอื่น ๆ ทั้งนี้ ฝ่ายนิติบัญญัติได้เลือกนำเอาหลักการตัดสินใจด้วยตนเอง (the principle of self-determination) มาเป็นพื้นฐานสำหรับกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงการระบุเพศในสูติบัตรและการเปลี่ยนแปลงชื่อต้นด้วยเหตุจากการข้ามเพศ นอกจากนี้ยังมีผลเป็นการลบล้างข้อกำหนดทางการแพทย์ก่อนหน้านี้และมีการกำหนดข้อจำกัดบางประการด้วย

ประการแรก ผู้ร้องยืนยันว่าระบบสองเพศ (binary system) สำหรับการบันทึกเพศของบุคคลนั้นถือเป็นการเลือกปฏิบัติกับบุคคลที่ไม่ต้องการระบุเพศสภาพของตนเองว่าเป็นชายหรือหญิง (non-binary) อีกทั้งยังเป็นการละเมิดสิทธิในการคุ้มครองชีวิตส่วนตัวของพวกเขา เนื่องจากกฎหมายได้บังคับให้บุคคลนั้นต้องยอมรับการระบุเพศลงในสูติบัตรของตนแม้ว่าจะไม่ตรงกับอัตลักษณ์ทางเพศของตนก็ตาม ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า ฝ่ายนิติบัญญัติตรากฎหมายดังกล่าวบนพื้นฐานของหลักการตัดสินใจด้วยตนเอง เพื่อให้บุคคลสามารถระบุเพศของตนลงในสูติบัตรให้สอดคล้องกับเพศตามที่คุณคนนั้นรับรู้ ซึ่งในแง่ของวัตถุประสงค์ของกฎหมายนั้น ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า ไม่มีเหตุผลที่สมเหตุสมผลสำหรับบุคคลที่ไม่ต้องการระบุเพศสภาพของตนเองว่าเป็นชายหรือหญิง (non-binary) จะต้องยอมรับให้ต้องระบุเพศที่ไม่ตรงกับอัตลักษณ์ทางเพศของตนเองลงในสูติบัตร ขณะที่กฎหมายว่าด้วยบุคคลข้ามเพศก็จำกัดการเปลี่ยนแปลงการระบุเพศลงในสูติบัตรโดยระบุแต่เพียงเพศชายหรือเพศหญิง นั่นจึงทำให้เกิดช่องว่างที่เป็นการละเมิดหลักความเท่าเทียม (the principle of equality) รวมถึงสิทธิในการตัดสินใจด้วยตนเอง (the right to self-determination) ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงตั้งข้อสังเกตว่า มีหลายทางเลือกในการแก้ไขความไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เช่น การเพิ่มหมวดหมู่เพิ่มเติมเกี่ยวกับเพศและอัตลักษณ์ทางเพศสำหรับบุคคล ทั้งในตอนแรกเกิดและหลังจากนั้น ตลอดจนทางเลือกในการยกเลิกการระบุเพศหรืออัตลักษณ์ทางเพศของบุคคลในเอกสารทะเบียนราษฎร อย่างไรก็ตาม ศาลรัฐธรรมนูญได้เน้นย้ำว่า เป็นหน้าที่เฉพาะของฝ่ายนิติบัญญัติในการแก้ไขปัญหาความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญของกฎหมาย แต่ในระหว่างนี้ บุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศแบบเพศชายและเพศหญิง ยังคงสามารถยื่นขอเปลี่ยนแปลงการระบุเพศได้ รวมถึงคำวินิจฉัยนี้มีได้มีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงการระบุเพศที่ได้ดำเนินการไปก่อนหน้านี้แล้ว

ประการที่สอง ผู้ร้องยืนยันว่ากฎหมายว่าด้วยบุคคลข้ามเพศ (law on transgender persons) เป็นการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลที่มีความสับสนไหลของอัตลักษณ์ทางเพศ และเป็นการละเมิดสิทธิในการคุ้มครองชีวิตส่วนตัว เนื่องจากบุคคลดังกล่าวจำเป็นต้องระบุเพศที่ไม่ตรงกับอัตลักษณ์ทางเพศของตนเอง ซึ่งขั้นตอนใหม่ในการเปลี่ยนแปลงการระบุเพศลงในสูติบัตรถือเป็นหลักการแล้วไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ นอกจากนี้การขอเปลี่ยนชื่อต้นเนื่องจากการเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางเพศสามารถทำได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น แม้ว่าฝ่ายนิติบัญญัติจะตระหนักถึงอัตลักษณ์ทางเพศที่มีอยู่อย่างหลากหลายก็ตาม แต่ก็มีบทบัญญัติที่กำหนดชั้นตอนที่ซับซ้อนในศาลครอบครัว (family court) สำหรับการร้องขอกลับไปใช้เพศเดิมตามที่ระบุไว้เพื่อป้องกันการหลอกลวง ทั้งนี้ เพื่อให้แน่ใจว่าผู้ที่เกี่ยวข้องจะตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น และเพื่อรับประกันสถานะของบุคคลซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่อาจถูกแบ่งแยกได้ (inalienable nature of civil status) นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญยัง

เห็นว่า ไม่มีเหตุผลเพียงพอสำหรับบุคคลที่มีความโหดร้ายของอัตลักษณ์ทางเพศที่จะต้องยอมรับการระบุเพศที่ไม่ตรงกับอัตลักษณ์ทางเพศของตนเองเช่นกัน ซึ่งเป็นคนละกรณีกับบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศแบบเพศชายหรือเพศหญิงและบุคคลที่ไม่มีความสับสนโหดร้ายของอัตลักษณ์ทางเพศ รวมถึงไม่มีเหตุผลเพียงพอสำหรับบุคคลที่มีความสับสนโหดร้ายของอัตลักษณ์ทางเพศที่จะต้องผ่านขั้นตอนพิเศษในศาลครอบครัว หากพวกเขาต้องการจะเปลี่ยนแปลงการระบุเพศลงในสูติบัตรมากกว่าหนึ่งครั้ง ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้ตั้งข้อสังเกตว่า การเปลี่ยนแปลงจะสามารถกระทำได้เฉพาะภายหลังจากระยะเวลาบังคับอย่างน้อยสามเดือน ซึ่งในช่วงระยะเวลาดังกล่าวพนักงานอัยการจะสามารถเสนอความเห็นเกี่ยวกับการละเมิดนโยบายสาธารณะได้ และแม้เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงแล้ว พนักงานอัยการสามารถร้องขอให้ยกเลิกได้เนื่องจากการกระทำนั้นละเมิดนโยบายสาธารณะ อย่างไรก็ตาม ศาลรัฐธรรมนูญกลับไม่เห็นว่าเป็นกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงในภายหลัง มาตรการที่กฎหมายพิพาทกำหนดจะเพียงพอต่อการป้องกันการหลอกลวงแต่อย่างใด อีกทั้งฝ่ายนิติบัญญัติได้กำหนดมาตรการป้องกันหลายประการเพื่อขัดขวางการเปลี่ยนแปลงที่ไม่เหมาะสม และนอกเหนือจากระยะเวลาบังคับและความเป็นไปได้ในการตรวจสอบโดยพนักงานอัยการในกรณีที่มีการละเมิดนโยบายสาธารณะ การเปลี่ยนแปลงการระบุเพศยังเกี่ยวข้องกับการร้องขอข้อมูลสำคัญด้วย กล่าวคือ บุคคลที่เชื่อว่าอัตลักษณ์ทางเพศของตนไม่ตรงกับเพศที่ระบุไว้ในสูติบัตร อาจได้รับแจ้งจากนายทะเบียนราษฎรเกี่ยวกับผลทางปกครองและผลกฎหมายของการเปลี่ยนแปลงการระบุเพศลงในสูติบัตร นอกจากนี้บุคคลนั้นยังอาจได้รับเอกสารข้อมูลและรายละเอียดการติดต่อขององค์กรที่ให้การสนับสนุนบุคคลข้ามเพศด้วย

ด้วยเหตุนี้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงเห็นว่า ไม่มีเหตุผลอันสมควรที่จะผ่อนปรนการระบุสถานะเฉพาะกับบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศแบบเพศชายหรือเพศหญิง และบุคคลที่ไม่มีความสับสนโหดร้ายของอัตลักษณ์ทางเพศเท่านั้น อีกทั้งฝ่ายนิติบัญญัติยังมุ่งหมายที่จะให้โอกาสสูงสุดแก่บุคคลทุกคนในการบรรลุความสำเร็จได้ด้วยตนเองในวิถีทางที่เหมาะสมกับพวกเขาอย่างแท้จริงโดยไม่จำเป็นต้องมีขั้นตอนการดำเนินการที่มากจนเกินไป ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยให้ยกเลิกบทบัญญัติที่กำหนดการเปลี่ยนแปลงการระบุเพศลงในสูติบัตร อีกทั้งยังยกเลิกบทบัญญัติที่กำหนดให้สามารถเปลี่ยนแปลงชื่อต้นได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น อันเป็นผลให้สามารถเปลี่ยนแปลงชื่อต้นได้ภายหลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงการระบุเพศลงในสูติบัตร

๕. คำวินิจฉัยที่ ๒๗/๒๐๒๐ ลงวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓ (ค.ศ. ๒๐๒๐) – กรณีการคุ้มครองสิทธิของประชาชนผู้ใช้บริการระบบขนส่งทางรางในช่วงที่มีการหยุดงานประท้วงตามกฎหมาย

องค์กรสหภาพการค้า ๒ องค์กร ได้ยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยยกเลิกกฎหมายลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ค.ศ. ๒๐๑๗ ว่าด้วยความต่อเนื่องในการให้บริการขนส่งผู้โดยสารทางรางกรณีที่มีการหยุดงานประท้วง (Law on the continuity of passenger rail transport services in the event of strikes) ทั้งนี้ กฎหมายพิพาทดังกล่าวมิได้ตราขึ้นสำหรับประเด็นเกี่ยวกับสิทธิในการหยุดงานประท้วง (the right to strike) แต่อย่างใด หากแต่เป็นกฎหมายที่ออกแบบมาเพื่อเป็นหลักประกันว่า ผู้ใช้บริการขนส่งทางรางไม่ว่าจะเป็นรถไฟ (railway) หรือรถราง (tram) จะสามารถใช้บริการเพื่อเดินทางไปทำงานหรือไปเรียนโดยไม่มีอุปสรรคเกินสมควรเมื่อมีการประท้วงหยุดงานที่กระทบต่อการให้บริการขนส่งทางราง ทั้งนี้ ตามเป้าหมายดังกล่าว กฎหมายพิพาทกำหนดให้จะต้องมีการแจ้งการประท้วงหยุดงานล่วงหน้าอย่างน้อย ๘ วันทำการ และ

ต้องแจ้งข้อเรียกร้องของพนักงานที่เกี่ยวข้อง (เช่น พนักงานที่อยู่ในสายปฏิบัติการสำคัญ) ว่าพวกเขามีความประสงค์จะเข้าร่วมการหยุดงานประท้วงหรือไม่ ภายในระยะเวลา ๗๒ ชั่วโมงก่อนถึงวันประท้วงหยุดงาน และเฉพาะพนักงานสายปฏิบัติการสำคัญที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประท้วงหยุดงานเท่านั้นที่จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนระบบการให้บริการขนส่ง อย่างไรก็ตาม กรณีที่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดไว้ว่าจะต้องมีการแจ้งล่วงหน้าเกี่ยวกับการประท้วงหยุดงาน หรือการแจ้งความประสงค์ที่จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการประท้วงหยุดงานดังกล่าว ผู้นั้นอาจได้รับโทษทางวินัย นอกจากนี้ กฎหมายพิพาทยังห้ามมิให้พนักงานที่หยุดงานประท้วงกระทำการใด ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการปรับเปลี่ยนการให้บริการที่มีในช่วงที่มีการประท้วงหยุดงาน

ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า มาตรา ๒๓ มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๗ ของรัฐธรรมนูญ เป็นบทบัญญัติให้การรับรองสิทธิในการร่วมเจรจาต่อรอง (the right to collective bargaining) เสรีภาพในการชุมนุม (freedom of assembly) และเสรีภาพในการสมาคม (freedom of association) อีกทั้งข้อบทที่ ๑๑ ของอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ECHR) ได้ให้การรับรองเสรีภาพในการชุมนุมและเสรีภาพในการสมาคม ซึ่งหมายรวมถึงสิทธิในการก่อตั้งและเข้าร่วมสหภาพการค้าเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญยังได้อ้างอิงแนวคำพิพากษาของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรป (ECtHR) ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการหยุดงานประท้วงด้วย ซึ่งแม้ว่าสิทธิดังกล่าวจะมีใช้สิทธิเด็ดขาด (Absolute rights) แต่รัฐถูกกำหนดให้จะต้องแสดงเหตุผลและความจำเป็นในการกำหนดมาตรการที่จำกัดสิทธิดังกล่าว อาทิ การห้ามผู้ใช้แรงงานบางประเภทมิให้หยุดงานประท้วงไม่ว่ากรณีใด ๆ (โปรดดู แนวคำพิพากษาศาลสิทธิมนุษยชนยุโรป คดี Ognevenko v. Russia ลงวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๐๑๘ ย่อหน้าที่ ๗๒ และ ๗๓)

จากนั้น ศาลรัฐธรรมนูญได้อ้างอิงข้อบทที่ ๘ ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (ICESCR) และข้อบทที่ ๒๘ ของกฎบัตรสิทธิขั้นพื้นฐานของสหภาพยุโรป (the EU Charter of Fundamental Rights) ข้อบทที่ ๖ ของธรรมนูญด้านสังคมแห่งยุโรปฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (Revised European Social Charter) และข้อสังเกตของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนยุโรปว่าด้วยสิทธิทางสังคม (the European Committee of Social Rights) ที่มีต่อประเด็นเรื่องสิทธิในการหยุดงานประท้วง และอนุสัญญาต่าง ๆ ขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labor Organization – ILO) และข้อสังเกตของคณะกรรมการในองค์การแรงงานระหว่างประเทศที่มีต่อเสรีภาพในการสมาคม รวมถึงข้อบทที่ ๒๒ ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)

ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า กฎหมายพิพาทถูกออกแบบมาเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ใช้บริการขนส่งทางราง โดยกฎหมายดังกล่าวถือว่าชอบด้วยวัตถุประสงค์แล้ว ขณะที่ข้อจำกัดซึ่งส่งผลกระทบต่อการใช้เสรีภาพของสหภาพการค้าและสิทธิในการร่วมเจรจาต่อรองได้ถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายพิพาทอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ข้อเท็จจริงที่ว่า การให้บริการขนส่งมวลชนจะต้องดำเนินการในช่วงที่มีการหยุดงานประท้วงซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่มีอาจคาดหมายล่วงหน้าได้นั้น มิได้เกิดจากการที่กฎหมายพิพาทกำหนดไว้แต่อย่างใด หากแต่เกิดจากการตัดสินใจของพนักงานของบริษัทผู้ให้บริการขนส่งทางรางที่จะตัดสินใจว่าจะหยุดงานประท้วงหรือไม่ ด้วยเหตุนี้ ผลของกฎหมายดังกล่าวจึงมิได้เป็นการกำหนดการให้บริการขั้นต่ำ (minimum service) ให้แก่ผู้ใช้บริการระบบ

ขนส่งมวลชนในช่วงที่มีการหยุดงานประท้วง แต่เป็นการกำหนดให้มีการปรับเปลี่ยนการให้บริการให้สอดคล้องกับจำนวนพนักงานที่ยังคงปฏิบัติหน้าที่อยู่

จากนั้น ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาว่า มาตรการที่กฎหมายพิพาทกำหนดนั้น สอดคล้องและได้สัดส่วนกับวัตถุประสงค์ที่กฎหมายต้องการหรือไม่ โดยเฉพาะเมื่อพิจารณามาตรการดังกล่าวละเมิดต่อสาระสำคัญของเสรีภาพของสหภาพการค้า (trade union freedom) หรือสิทธิในการเจรจาต่อรองร่วมกัน (right of collective bargaining) และเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาระยะเวลาขั้นต่ำในการแจ้งเตือนการหยุดงานประท้วงที่กำหนดไว้ ๘ วันทำการ และข้อเรียกร้องของพนักงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงบทลงโทษทางวินัยที่กำหนดไว้ในกรณีที่ไม่นปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมายพิพาทกำหนด ตลอดจนการห้ามมิให้ดำเนินการใด ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการให้บริการระบบขนส่งที่มีการปรับเปลี่ยนในช่วงที่มีการประท้วงหยุดงาน

ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า การที่กฎหมายกำหนดบทลงโทษทางวินัยกรณีพนักงานที่เกี่ยวข้องมิได้สื่อสารความประสงค์ของตนเองที่ไม่ต้องการเข้าร่วมการประท้วงหยุดงานถือเป็นการละเมิดต่อสิทธิของพนักงานดังกล่าว และการกำหนดให้พนักงานที่ไม่แจ้งความประสงค์ที่จะไม่นัดหยุดงานเป็นความผิดวินัยนั้น ถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่ได้สัดส่วน ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยให้ยกคำร้องในส่วนที่เหลือ โดยเห็นว่า ข้อจำกัดตามกฎหมายบางส่วนมิได้ละเมิดต่อสาระสำคัญของเสรีภาพของสหภาพการค้าหรือสิทธิในการเจรจาต่อรองร่วมกัน นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญยังเห็นว่า การห้ามการดำเนินการใด ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการให้บริการระบบขนส่งที่มีการปรับเปลี่ยนในช่วงที่มีการประท้วงหยุดงานก็มีได้เป็นการห้ามผู้ประท้วงที่ปักหลักเพื่อโน้มน้าวพนักงานคนอื่นๆ ในการเข้าร่วมการหยุดงานประท้วงแต่อย่างใด

๖. คำวินิจฉัยที่ ๑๒๒/๒๐๒๐ ลงวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๖๓ (ค.ศ. ๒๐๒๐) – กรณีกฎหมายที่แก้ไขเพิ่มเติมเงื่อนไขให้สตรีสามารถยุติการตั้งครรภ์ได้ขัดต่อสิทธิและเสรีภาพ

ผู้ร้อง ซึ่งประกอบด้วย ชายที่สมรสแล้ว บิดา มารดา และปู่ย่าตายาย ได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยยกเลิกกฎหมายที่แก้ไขเพิ่มเติมเงื่อนไขที่กำหนดให้สตรีสามารถยุติการตั้งครรภ์ได้ โดยผู้ร้องระบุว่า แม้กฎหมายไม่ได้กำหนดบทลงโทษในทางอาญาสำหรับการยุติการตั้งครรภ์ แต่ในกรณีของ "ทารกในครรภ์" (the unborn child) นั้น กฎหมายให้ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิในการมีชีวิต ตามที่บัญญัติไว้ในข้อบทที่ ๒ ของอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และสิทธิในการดำรงชีพด้วยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๓ ของรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ ผู้ร้องยังระบุว่า กฎหมายดังกล่าวละเมิดเสรีภาพทางมโนธรรม (Freedom of conscience) ตามที่บัญญัติไว้ในข้อบทที่ ๙ ของอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งกำหนดให้แพทย์ปฏิเสธที่จะยุติการตั้งครรภ์ของสตรีด้วยเหตุผลส่วนตัวได้แม้จะถูกร้องขอให้ดำเนินการโดยอ้อมก็ตาม นอกจากนี้ ผู้ร้องยังระบุว่า กฎหมายยังไม่เพียงแต่กำหนดให้แพทย์จะต้องแจ้งเหตุผลในการปฏิเสธที่จะดำเนินการให้สตรีผู้นั้นทราบในการพบกันครั้งแรกเท่านั้น หากแต่ยังกำหนดให้แพทย์สามารถที่จะส่งตัวสตรีผู้นั้นไปยังแพทย์คนอื่นหรือองค์กรอื่นที่สามารถดำเนินการได้

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาคำร้องที่หนึ่งแล้ว เห็นว่า รัฐธรรมนูญไม่ได้ให้สิทธิแก่ "ทารกในครรภ์" (Unborn children) เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป แม้ว่ารัฐสภาจะถูกเรียกร้องให้ต้องเคารพต่อชีวิตและบังคับใช้

มาตรการเพื่อเป้าหมายดังกล่าวก็ตาม จากนั้นศาลรัฐธรรมนูญได้ตั้งข้อสังเกตว่า แนวคำพิพากษาของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป (ECtHR) ได้ชี้ให้เห็นว่า เป็นไปไม่ได้ที่จะหาคำตอบในเชิงนามธรรมสำหรับคำถามที่ว่า ทารกในครรภ์ถือว่าเป็น "บุคคล" ตามนัยของข้อบทที่ ๒ ของอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชนหรือไม่ ขณะเดียวกันข้อห้ามตามที่บัญญัติไว้ในข้อบทที่ ๖ (๕) ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ที่กำหนดเกี่ยวกับการประหารชีวิตสตรีที่ตั้งครรภ์ที่ต้องคำพิพากษาของศาลให้ต้องโทษประหารชีวิต ก็ไม่สามารถตีความได้ว่าเป็นเจตนาของผู้ร่างกติการะหว่างประเทศที่ต้องการให้พิจารณาว่าการยุติการตั้งครรภ์โดยสมัครใจที่อยู่นอกเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้ถือว่าเป็นการฆ่าผู้อื่น

ในส่วนคำร้องที่สอง ศาลรัฐธรรมนูญได้เน้นย้ำประการแรกว่า กฎหมายกำหนดให้แพทย์ไม่สามารถถูกร้องขอให้มีส่วนร่วมในการยุติการตั้งครรภ์ได้ อีกทั้งศาลรัฐธรรมนูญยังเห็นว่า เหตุผลที่กฎหมายกำหนดให้แพทย์ที่ไม่ประสงค์จะยุติการตั้งครรภ์ให้แก่สตรีที่ขอรับคำปรึกษา ไม่เพียงแต่จะต้องแจ้งให้สตรีผู้นั้นทราบถึงการปฏิเสธดังกล่าวในทันทีแล้ว ยังต้องแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับแพทย์คนอื่น ๆ ที่สตรีผู้นั้นสามารถขอรับคำปรึกษาได้ นั่นคือ การเคารพสิทธิในการร้องขอของสตรีที่ต้องการยุติการตั้งครรภ์โดยปราศจากความเสียหายใดต่อสภาพแวดล้อมทางการแพทย์ที่ปลอดภัย อีกทั้งยังเป็นการตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ทางด้านสาธารณสุขที่ถูกต้องตามกฎหมายด้วย ด้วยเหตุนี้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่ากฎหมายพิพาทที่แก้ไขเงื่อนไขให้สตรีสามารถยุติการตั้งครรภ์ได้นั้นเป็นการส่งเสริมเสรีภาพในมโนธรรม (Freedom of conscience) ของแพทย์ โดยไม่ทำให้เกิดประเด็นเกี่ยวกับสิทธิของสตรีที่มีคุณสมบัติตามที่กฎหมายว่าให้สามารถยุติการตั้งครรภ์โดยสมัครใจได้ ดังนั้น จึงเห็นว่าหน้าที่ของแพทย์ดังที่กล่าวมาแล้วนั้นมีความสมเหตุสมผล ขอบด้วยกฎหมาย เป็นไปตามหลักความจำเป็นและได้สัดส่วนตามความมุ่งหมายของกฎหมายพิพาทแล้ว เนื่องจากถือว่าเป็นการเคารพต่อเสรีภาพทางมโนธรรมของแพทย์และเคารพต่อการตัดสินใจของแพทย์ที่ปฏิเสธที่จะไม่ยุติการตั้งครรภ์ ขณะเดียวกันก็ยังคงรักษาไว้ซึ่งสิทธิของสตรีที่มาขอรับคำปรึกษาดด้วย

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่าคำร้องของผู้ร้องยังไม่มีมูลเพียงพอ

๗. คำวินิจฉัยที่ ๑๑๗/๒๐๒๑ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๔ (ค.ศ. ๒๐๒๑) – ข้อยกเว้นสำหรับการฆ่าสัตว์เพื่อพิธีกรรมไม่ถึงเป็นการเลือกปฏิบัติ

กฎหมายว่าด้วยสวัสดิภาพของสัตว์ (the Animal Welfare Law) อนุญาตให้การฆ่าสัตว์ที่ยังมีชีวิตตัวเพื่อพิธีกรรม (Ritual non-stun slaughter) เป็นข้อยกเว้น โดยผู้ร่างกฎหมายที่รับผิดชอบในการยกร่างข้อกำหนดของฟลามส์และวอลลูน (Flemish and Walloon decrees) กลับตัดสินใจยกเลิกข้อยกเว้นดังกล่าวในช่วงสุดท้ายของการอนุญาตให้มีการฆ่าสัตว์โดยวิธีการปกติ^๖ ขณะเดียวกัน องค์กรต่าง ๆ รวมถึงภาค

^๖ ต้นฉบับใช้คำว่า “the reversible stunning technique” ซึ่งเป็นวิธีการฆ่าสัตว์โดยการทำให้สัตว์นั้นหมดสติเสียก่อนแล้วจึงทำการเชือด แต่หากยังไม่ทำการเชือดก็ต้องปล่อยให้สัตว์นั้นกลับคืนสู่สภาวะปกติเพื่อให้สามารถดำรงชีพได้ เป็นปกติ โปรดดูคำอธิบายการฆ่าสัตว์ด้วยวิธีการต่าง ๆ ใน Main N Riaz et al, ‘Pros and cons of different stunning methods from a Halal perspective: a review’ (2021) 5 Translation Animal Science 1. <doi: 10.1093/tas/txab154> สืบค้นเมื่อ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๖๖.

ประชาชน ได้มีการเรียกร้องให้ยกเลิกข้อกำหนดวอลลูน ลงวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๖๐ และข้อกำหนดฟลามส์ ลงวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๖๐

ระเบียบสหภาพยุโรป (Council Regulation (EC)) เลขที่ ๑๐๙๙/๒๐๐๙ ว่าด้วยเรื่องของการคุ้มครองสัตว์ในขณะที่ถูกฆ่า ได้กำหนดให้เป็นเงื่อนไขบังคับในการที่จะต้องทำให้สัตว์หมดสติก่อนที่จะถูกเชือด เว้นแต่ในกรณีที่กระทำเพื่อพิธีกรรม ขณะที่กรณีตามคำสั่งเลขที่ ๕๓/๒๐๑๙ ลงวันที่ ๔ เมษายน ค.ศ. ๒๐๑๙ ว่าด้วยข้อกำหนดของฟลามส์ ศาลรัฐธรรมนูญได้ตัดสินใจยื่นคำร้องจำนวน ๓ คำร้อง เพื่อที่ขอให้ศาลยุติธรรมแห่งสหภาพยุโรป (the Court of Justice of the European Union) มีคำพิพากษาก่อนที่จะทำการวินิจฉัยกรณีดังกล่าว โดยองค์คณะใหญ่ผู้พิพากษาของศาลยุติธรรมได้พิพากษาคำร้องทั้ง ๓ คำร้องเมื่อวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๓ (ค.ศ. ๒๐๒๐)

ในคำพิพากษาดังกล่าว ศาลยุติธรรมเห็นว่า จากมุมมองที่ให้การสนับสนุนสวัสดิภาพของสัตว์จากการฆ่าเพื่อพิธีกรรม ประเทศสมาชิกมีหน้าที่ในการทำให้สัตว์นั้นหมดสติและสามารถฟื้นคืนสติ (reversible) โดยที่จะต้องไม่เป็นอันตรายต่อชีวิตของสัตว์ โดยหน้าที่ดังกล่าวมิได้ขัดต่อกฎบัตรสิทธิขั้นพื้นฐานของสหภาพยุโรป (The Charter of Fundamental Rights of the European Union) ทั้งนี้ ศาลรัฐธรรมนูญได้อ้างอิงรายละเอียดของคำพิพากษาดังกล่าวและปฏิเสธคำโต้แย้งของผู้ร้องที่เห็นว่า หน้าที่ในการทำให้สัตว์หมดสติก่อนถูกฆ่าตามที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของฟลามส์และวอลลูนนั้น อาจเป็นการทำลายข้อยกเว้นตามระเบียบสหภาพยุโรป เลขที่ ๑๐๙๙/๒๐๐๙ ที่อนุญาตให้สามารถฆ่าสัตว์เพื่อพิธีกรรมโดยไม่จำเป็นต้องทำให้หมดสติก่อนได้

ศาลรัฐธรรมนูญเน้นย้ำว่า แม้เสรีภาพทางความคิด มโนธรรม และศาสนาจะเป็นสิ่งสำคัญพื้นฐานของสังคมประชาธิปไตย แต่ข้อจำกัดเสรีภาพดังกล่าวตามข้อกำหนดพิพาทถือว่าสอดคล้องกับความต้องการของสังคม และได้สัดส่วนกับวัตถุประสงค์ในการสนับสนุนสวัสดิภาพของสัตว์แล้ว นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญยังเห็นว่า ความเป็นไปได้ในการใช้วิธีทำให้สัตว์หมดสติ (reversible stunning) ในระหว่างพิธีกรรม ไม่อาจถูกตีความได้ว่าเป็นการปฏิบัติในรูปแบบหนึ่งของพิธีกรรมทางศาสนา เนื่องจากการฆ่าสัตว์เพื่อพิธีกรรมนั้นไม่สอดคล้องกับหลักการแบ่งแยกศาสนจักร (Church) ออกจากอาณาจักร (State) อันนำมาซึ่งหน้าที่ที่ผู้ร่างกฎหมายที่ยกร่างข้อกำหนดดังกล่าวจะต้องวางตนเป็นกลางและปราศจากอคติเนื่องจากความเชื่อทางศาสนา หรือแนวปฏิบัติที่ตนยึดถือ

ในท้ายที่สุด คำพิพากษาของศาลยุติธรรมระบุว่า ระเบียบสหภาพยุโรป เลขที่ ๑๐๙๙/๒๐๐๙ มิได้มีบทบัญญัติที่บังคับว่า จะต้องทำให้สัตว์หมดสติก่อนที่จะทำการฆ่า โดยเฉพาะในบริบทของการล่าสัตว์และการตกปลาเพื่อการกีฬา จึงถือว่าสอดคล้องกับหลักความเท่าเทียม (Principle of equality) และด้วยเหตุผลเดียวกันนี้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงเห็นว่า ข้อยกเว้นดังกล่าวที่อนุญาตสำหรับการล่าสัตว์และการตกปลา มิได้มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติ จึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

๘. คำวินิจฉัยที่ ๑๕๗/๒๐๒๑ ลงวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๔ (ค.ศ. ๒๐๒๑๗) – กรณีพระราชบัญญัติว่าด้วยการลงโทษสำหรับความผิดต่อพระมหากษัตริย์ ลงวันที่ ๖ เมษายน ๑๘๔๗ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ

แผนกคำฟ้องประจำศาลอุทธรณ์แห่งเกนต์ (The indictment division of Ghent Court of Appeal) ได้ตัดสินเกี่ยวกับการดำเนินการตามหมายจับแห่งยุโรป (European Arrest Warrant – EAW) ซึ่งออกโดยศาลของราชอาณาจักรสเปน ในกรณีที่ชาวสเปนผู้หนึ่งถูกตัดสินว่ามีความผิดตามกฎหมายของสเปนฐานหมิ่นพระบรมเดชานุภาพต่อราชวงศ์สเปน โดยเห็นว่า ความผิดดังกล่าวตามกฎหมายของสเปนถือเป็นความผิดตามกฎหมายของเบลเยียมหรือไม่ (หลักความผิดสองรัฐ (double criminality) อันถือเป็นเงื่อนไขในการดำเนินการตามหมายจับแห่งยุโรป)^๗ ทั้งนี้ แผนกคำฟ้องประจำศาลอุทธรณ์แห่งเกนต์เห็นว่าการกระทำที่เป็นความผิดฐานหมิ่นพระบรมเดชานุภาพของพระมหากษัตริย์ ถือเป็นความผิดในประเทศเบลเยียมเช่นกัน โดยเป็นไปตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการลงโทษสำหรับความผิดต่อพระมหากษัตริย์ ลงวันที่ ๖ เมษายน ค.ศ. ๑๘๔๗ (Loi portant répression des offenses envers le Roi – Law on the Punishment of Offences against the King) อย่างไรก็ตาม แผนกคำฟ้องประจำศาลอุทธรณ์แห่งเกนต์ได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า กฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (Freedom of expression) หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาในเบื้องต้นแล้ว เห็นว่า ผู้ร่างกฎหมายมีเจตนารมณ์ให้คำว่า “ดูหมิ่น” (Insult) สามารถตีความได้อย่างกว้าง โดยให้สามารถปรับใช้ได้กับการให้ความเห็นในทุกกรณีที่เป็นการสร้าง ความเสียหายต่อพระเกียรติยศของพระมหากษัตริย์หรือการแสดงความคิดเห็นที่มีลักษณะไม่เคารพเลื่อมใสต่อพระมหากษัตริย์ นอกจากนี้ ยังหมายรวมไปถึงการกระทำที่ได้มีเจตนามุ่งอาฆาตมาดร้ายด้วย ขณะที่ในส่วน ของโทษนั้น ผู้กระทำการดูหมิ่นพระมหากษัตริย์ต้องระวางโทษจำคุก ๖ เดือนถึง ๓ ปี ปรับไม่เกิน ๓๐๐ ถึง ๓,๐๐๐ ฟรังก์ และห้ามมิให้ผู้นั้นใช้สิทธิเช่นว่านั้นเป็นระยะเวลา ๒ ถึง ๕ ปี

อนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นถือเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของสังคม ประชาธิปไตย ซึ่งบทบัญญัติพิพาทได้จำกัดเสรีภาพดังกล่าว แต่กระนั้นก็มีเงื่อนไขกำหนดไว้ว่าการจำกัด เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นจะต้องเป็นไปตามกฎหมาย ตามวัตถุประสงค์และความจำเป็นของสังคม ประชาธิปไตย ซึ่งหมายความว่า การจำกัดเสรีภาพจะต้องเป็นไปเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของสังคมและ ได้สัดส่วนกับความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

^๗ หลักความผิดสองรัฐ (Double criminality) ถือเป็นหนึ่งในหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างประเทศใน เรื่องทางอาญา โดยเป็นหลักที่อธิบายว่า ความร่วมมือระหว่างประเทศจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อการกระทำมูลฐานที่ร้องขอความ ช่วยเหลือนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายของทั้งประเทศผู้ร้องขอและประเทศผู้รับคำร้องขอหรือไม่ หลักการนี้เป็นหลักที่เป็นผล สืบเนื่องจากการพยายามในการแก้ไขปัญหาความแตกต่างกันของกฎหมายสารบัญญัติ ซึ่งแต่ละประเทศย่อมมีอำนาจอธิปไตยใน การบัญญัติกฎหมายภายในของตนเองและอาจบัญญัติฐานความผิดไว้แตกต่างกัน โปรดดู วรรณวิภา เมื่องคำ, ‘หน่วยที่ ๑๔ ความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศและการส่งผู้ร้ายข้ามแดน,’ เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา ๔๑๗๑๔ กฎหมาย กระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับการควบคุมและปราบปรามอาชญากรรมในประเทศและข้ามชาติที่สำคัญ, <<http://www.stou.ac.th/schoolsweb/law/UploadedFile/หน่วยที่%2014.pdf>> สืบค้นเมื่อ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๖.

ขณะเดียวกัน ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า บทบัญญัติพิพาทมีเจตนารมณ์และความมุ่งหมายที่ต้องการคุ้มครององค์พระมหากษัตริย์ โดยผู้ร่างรัฐธรรมนูญมีความมุ่งหมายอยู่ ๒ ประการ คือ ต้องการที่จะคุ้มครองอำนาจอธิปไตย และต้องการสร้างเสถียรภาพให้แก่ระบอบรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้บังคับตั้งแต่ในอดีตซึ่งมีบริบทพื้นฐานแตกต่างไปจากสภาพสังคมในปัจจุบัน อีกทั้งมุมมองต่อสิ่งที่เห็นว่ามีควมจำเป็นต่อระบอบประชาธิปไตยก็เปลี่ยนแปลงไป ด้วยเหตุนี้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงเห็นว่า ควรต้องพิจารณาความมุ่งหมายทั้ง ๒ ประการดังกล่าวว่าชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ไปพร้อมกับการพิจารณาว่าการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามกฎหมายดังกล่าวยังคงมีความจำเป็นในสังคมประชาธิปไตยหรือไม่

เมื่อเทียบเคียงกับแนวคำพิพากษาของศาลสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรป (the European Court of Human Rights – ECtHR) เห็นว่า โทษจำคุกที่กำหนดสำหรับความผิดเฉพาะกรณีการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ภายใต้สถานการณ์ยกเว้นในบางกรณี (Exceptional circumstances) นอกจากนี้แนวคำพิพากษายังแสดงให้เห็นว่า แม้ความมุ่งหมายของกฎหมายต้องการที่จะคุ้มครองอำนาจอธิปไตยและเสถียรภาพของระบอบรัฐธรรมนูญ แต่ก็ยังไม่ได้แสดงให้เห็นว่ากฎหมายดังกล่าวให้การคุ้มครองพระเกียรติยศของพระมหากษัตริย์มากกว่าประชาชนทั่วไปแต่อย่างใด ขณะที่ความผิดฐานดูหมิ่นพระมหากษัตริย์ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการลงโทษสำหรับความผิดต่อพระมหากษัตริย์ ฉบับลงวันที่ ๖ เมษายน ๑๘๔๗ ซึ่งกำหนดโทษจำคุกที่รุนแรงได้แสดงให้เห็นถึงการคุ้มครองพระมหากษัตริย์ที่มากยิ่งขึ้นกว่าการคุ้มครองประชาชนทั่วไป อีกทั้งกฎหมายดังกล่าวยังได้ให้การคุ้มครองพระมหากษัตริย์ในมิติอื่น ๆ อย่างยิ่งยวดอีกด้วย อาทิ การกำหนดโทษปรับในอัตราที่สูง การกำหนดขอบเขตของการกระทำความผิดอย่างกว้าง ซึ่งครอบคลุมถึงการกระทำที่มีเจตนามุ่งอาฆาตมาดร้ายด้วย

จากขอบเขตของการกระทำความผิดและความรุนแรงของโทษที่กฎหมายกำหนด ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า บทบัญญัติพิพาทได้แสดงให้เห็นถึงการคุ้มครองพระเกียรติยศของพระมหากษัตริย์อย่างยิ่งยวดมากกว่าการคุ้มครองชื่อเสียงของประชาชนทั่วไป ด้วยเหตุนี้ บทบัญญัติดังกล่าวจึงมิได้เป็นไปเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของสังคม และความมุ่งหมายที่ต้องการคุ้มครองแต่เฉพาะพระเกียรติยศของพระมหากษัตริย์ก็ได้เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน^๔

๙. คำวินิจฉัยที่ ๑๓๔/๒๐๒๒ ลงวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๕ (ค.ศ. ๒๐๒๒) – กรณีการปรับใช้บทลงโทษทางอาญากับการดำเนินการของแพทย์ที่ละเมิดเงื่อนไขตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการุณยฆาต

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาบทบัญญัติมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติการุณยฆาต ลงวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๔๕ (ค.ศ. ๒๐๐๒)^๕ ซึ่งพระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดโทษสำหรับการไม่ปฏิบัติตาม

^๔ จากการสืบค้นคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญต้นฉบับภาษาดัชต์พบว่า ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยให้บทบัญญัติมาตรา ๑ ของพระราชบัญญัติการลงโทษในความผิดต่อพระมหากษัตริย์ ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙ ประกอบมาตรา ๑๐ ของอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (the European Convention of Human Rights)

^๕ บทบัญญัติมาตรา ๓ ของพระราชบัญญัติการุณยฆาต (The Belgian Act on Euthanasia of May, 28th 2002) บัญญัติเกี่ยวกับเงื่อนไขและกระบวนการของแพทย์ที่จะทำการการุณยฆาต เช่น วรรคหนึ่งกำหนดให้ การกระทำของแพทย์ใน

เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ในการทำการุณยฆาต และเนื่องจากกฎหมายมิได้มีการบัญญัติบทกำหนดโทษที่หลากหลาย ส่งผลให้มีการนำบทบัญญัติทั่วไปของประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ ซึ่งทำให้เกิดกรณีว่า แม้การกระทำของแพทย์ในการทำการุณยฆาตจะเป็นเพียงการละเมิดเงื่อนไขขั้นตอนการปฏิบัติ แต่การกระทำนั้นก็ถือว่าเป็นความผิดในทางอาญาไม่ต่างไปจากการฆ่าผู้อื่นด้วยการวางยาพิษ ทั้งนี้ การกระทำที่มีผลไม่แตกต่างกันในแง่ของบทลงโทษย่อมเป็นการขัดต่อเงื่อนไขที่เป็นสาระสำคัญ

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า บทลงโทษของการไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขทางกฎหมายในการทำการุณยฆาต ขัดต่อหลักความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ (The constitutional principles of equality and non-discrimination) โดยศาลเห็นว่า การปรับใช้บทลงโทษในทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดอย่างหนึ่ง เช่น การฆ่าผู้อื่นด้วยการวางยาพิษ กับการกระทำของแพทย์ที่เป็นการละเมิดเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการุณยฆาตถือว่าขัดต่อหลักความได้สัดส่วน ดังนั้น กรณีนี้จึงเป็นข้อบกพร่องของพระราชบัญญัติการุณยฆาตซึ่งฝ่ายนิติบัญญัติจำต้องดำเนินการแก้ไขต่อไป

๑๐. คำวินิจฉัยที่ ๑๖๙/๒๐๒๒ ลงวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๕ (ค.ศ. ๒๐๒๒) – กรณีกฎหมายบัญญัติให้ผลประโยชน์ของลูกจ้างซึ่งเป็นผู้พิการถูกระงับอันเนื่องมาจากต้องโทษจำคุก

พระราชบัญญัติลงวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๘ (ค.ศ. ๒๐๑๕) บัญญัติให้ ผลประโยชน์ต่าง ๆ ของลูกจ้างซึ่งเป็นผู้พิการยอมถูกระงับโดยสมบูรณ์กรณีที่มีผู้ที่ถูกตัดสินให้ได้รับโทษจำคุก เฉกเช่นเดียวกันกับการระงับผลประโยชน์ของผู้ว่างงาน โดยในคำวินิจฉัยที่ ๑๖๙/๒๐๒๐ ลงวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๕ ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณามาตรการที่ใช้บังคับกับผู้ต้องขังซึ่งไร้ที่พึ่ง (เช่นเดียวกับกรณีข้อพิพาทที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลแรงงาน) และได้พิจารณาหลักความเท่าเทียม (The principle of equality) โดยเห็นว่า สถานการณ์ที่ไม่เท่าเทียมกัน (unequal situations) ย่อมไม่อาจได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันได้ ซึ่งกรณีดังกล่าวศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า หลักการดังกล่าวยังคงไม่ถูกละเมิด นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญยังเห็นว่า ผลประโยชน์ของลูกจ้างย่อมเป็นสิ่งที่ทดแทนรายได้ของลูกจ้างที่ไม่อาจได้รับเงินค่าจ้างเนื่องจากปัญหาทางด้านสุขภาพหรือจากสถานการณ์ตลาดแรงงาน ขณะเดียวกันฝ่ายนิติบัญญัติก็สามารถอนุมานว่า โทษจำคุกย่อมเป็นเหตุที่ทำให้ลูกจ้างไม่อาจได้รับเงินค่าจ้างได้ ด้วยเหตุนี้ ฝ่ายนิติบัญญัติจึงนำไปสู่การกำหนดให้ลูกจ้างผู้พิการที่ต้องโทษจำคุกไม่สามารถได้รับประโยชน์ดังกล่าวเช่นเดียวกัน

ขณะที่มาตรา ๒๓ มิได้ให้การรับรองสิทธิทางสังคมแต่ประการใด หากแต่บัญญัติห้ามการถดถอย (Regression ban) หรือ หน้าที่ในการหยุดนิ่ง (Standstill obligation) เพื่อป้องกันมิให้ฝ่ายนิติบัญญัติปรับลดเพดานการคุ้มครองตามที่กฎหมายกำหนด โดยปราศจากซึ่งเหตุผลความจำเป็นที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์เป็นการทั่วไป อย่างไรก็ดี แม้ว่าพระราชบัญญัตินี้จะทำให้เกิดการลดลงของความมั่นคงทาง

การการุณยฆาตไม่ถือว่าเป็นความผิดในทางอาญา ในกรณีที่ผู้ป่วยมีอายุขัยและมีความสามารถตามกฎหมาย และเป็นการยินยอมโดยสมัครใจของผู้ป่วย ขณะที่วรรคสองกำหนดให้ ก่อนการทำการุณยฆาต แพทย์จะต้องแจ้งให้ผู้ป่วยทราบถึงเงื่อนไขทางกายภาพและระยะเวลาที่เหลือของชีวิต รวมถึงข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำการุณยฆาต เป็นต้น โปรดดู ต้นฉบับพระราชบัญญัติการุณยฆาต ค.ศ. ๒๐๒๒ <<http://eol.law.dal.ca/wp-content/uploads/2015/06/Euthanasia-Act.pdf>>

สังคม (กล่าวคือ ก่อนหน้านี้ผลประโยชน์ของลูกจ้างผู้พิการถูกระงับเพียงครั้งเดียว) แต่กระนั้นการลดลงของความมั่นคงทางสังคมดังกล่าวก็ชอบด้วยกฎหมายเนื่องจากเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ

๑๑. คำวินิจฉัยที่ ๓๖/๒๐๒๓ ลงวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๖ (ค.ศ. ๒๐๒๓) – สนธิสัญญาส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนระหว่างเบลเยียมและอิหร่านละเมิดต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องขัง

เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๕ เบลเยียมและอิหร่านได้ลงนามในสนธิสัญญาส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนเป็นเหตุให้บุคคล ๑๐ คนและสภาแห่งชาติเพื่อการต่อต้านอิหร่าน (The National Council of Resistance of Iran – NCRI) ได้ยื่นคำร้องขอให้เพิกถอนบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้การรับรองสนธิสัญญาดังกล่าว^{๑๐} เนื่องจากเป็นบทบัญญัติที่จะมีผลเป็นการอนุญาตให้มีการส่งนายอัสซาดอเลาะห์ อัสซาดิ (Asadollah Assadi) กลับไปยังอิหร่านและอาจได้รับการปล่อยตัวในทันที ทั้งนี้ นายอัสซาดิเป็นนักการทูตชาวอิหร่าน ที่ในปี ค.ศ. ๒๐๒๑ ได้ถูกตัดสินโดยศาลของเบลเยียมว่ากระทำความผิดฐานก่อการร้าย ขณะเดียวกัน โอลิเวียร์ แวนเดกัสทีล (Olivier Vandecasteele) ชาวเบลเยียม ซึ่งถูกจับกุมตัวอยู่ที่อิหร่านตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. ๒๐๒๒ และถูกตัดสินโทษจำคุกเป็นเวลา ๔๐ ปี และต้องถูกเขียนจำนวน ๗๔ ครั้ง ได้ยื่นคำร้องขอในการพิจารณาเพื่อคัดค้านคำร้องข้างต้น

จากคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๖๓/๒๐๒๒ ลงวันที่ ๘ ธันวาคม ค.ศ. ๒๐๒๒ ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยให้ระงับการบังคับใช้บทบัญญัติพิพาทตราบทที่สนธิสัญญายังคงอนุญาตให้มีการส่งตัวบุคคลซึ่งถูกตัดสินโดยศาลว่ากระทำความผิดฐานก่อการร้ายไปยังอิหร่านโดยการสนับสนุนจากอิหร่าน อย่างไรก็ตาม ผลของคำวินิจฉัยอันถึงที่สุด (res judicata) ของคำวินิจฉัยดังกล่าวมิได้ห้ามมิให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยคำร้องที่ขอให้วินิจฉัยเพิกถอนบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว ยิ่งไปกว่านั้น ความเป็นไปได้ในการป้องกันคำร้องที่เป็นการโต้แย้งการกระทำเป็นการชั่วคราวส่งผลให้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถดำเนินการพิจารณาคำร้องที่ขอให้เพิกถอนบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวในเชิงลึกได้ โดยที่การกระทำนั้นไม่สามารถก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบที่ร้ายแรงในเวลาเดียวกัน ทั้งนี้ การพิจารณาเชิงลึก (In-depth assessment) หมายรวมถึงการพิจารณารับคำร้องที่ขอให้เพิกถอนบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวด้วย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ศาลมีอำนาจที่จะพิจารณาคำร้องที่ขอให้เพิกถอนบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวได้ ไม่ว่าจะเป็นการเพิกถอนทั้งหมดหรือบางส่วน ซึ่งเป็นไปตามมาตรา ๑ ประกอบมาตรา ๓ วรรคสอง ของกฎหมายว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญ ลงวันที่ ๖ มกราคม ค.ศ. ๑๙๘๙ (the Special Law of 6 January 1989 on the Constitutional Court) นอกจากนี้ ศาลเห็นว่าอาจไม่เกิดประโยชน์แต่อย่างใดหากปราศจากการพิจารณาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องของสนธิสัญญาดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ศาลรัฐธรรมนูญมิได้มีอำนาจที่จะวินิจฉัยการขัดต่อรัฐธรรมนูญอันเนื่องมาจากคำร้องที่ขอให้เพิกถอนกฎหมายดังกล่าว แต่อาจวินิจฉัยได้จากการปรับใช้กฎหมายนั้น (โปรดดู แนวคำวินิจฉัยที่ ๑๘๒/๒๐๑๔ ลงวันที่ ๑๐ ธันวาคม ค.ศ. ๒๐๑๔) ทั้งนี้

^{๑๐} ผู้เขียนได้ทำการสืบค้นเพิ่มเติมพบว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เป็นวัตถุในคดีนี้ คือ มาตรา ๕ ของกฎหมายฉบับลงวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ค.ศ. ๒๐๒๒ ว่าด้วยการให้การรับรองตราสารระหว่างประเทศ (Article 5 of the law of 30 July 2022 on the assent for the international instruments) จำนวน ๕ ฉบับ โปรดดู คำวินิจฉัยฉบับเต็มที่ <<https://www.const-court.be/public/e/2023/2023-036e.pdf>>

การปราศจากซึ่งอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของสนธิสัญญาครอบคลุมไปถึง การบังคับใช้สนธิสัญญาซึ่งได้รับการรับรองแล้วจากกฎหมายดังกล่าว

เมื่อพิจารณาเนื้อหาของสนธิสัญญา ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า สนธิสัญญาดังกล่าวใช้การกระทำ ฝ่ายเดียวของรัฐ (A unilateral act of sovereignty) หากแต่เป็นบรรทัดฐานดั้งเดิม (Conventional norm) ที่ทำให้เกิดผลในทางกฎหมายนอกเหนือจากระบบกฎหมายภายในประเทศ (โปรดดู แนวคำวินิจฉัยที่ ๑๒/๙๔ ลงวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๙๔) อีกทั้งเมื่อให้การรับรองสนธิสัญญาและโดยเฉพาะเมื่อประเมน ความสัมพันธ์ทางการทูตที่เกิดขึ้นจะพบว่า ผู้ร่างกฎหมายนั้นมีดุลพินิจอย่างกว้างขวาง

อนึ่ง ผู้ร้องระบุว่า มีการละเมิดต่อสิทธิในการมีชีวิต ตามที่ได้รับการรับรองไว้ในข้อบทที่ ๒ ของ อนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (the European Convention on Human Rights) และข้อบทที่ ๖ ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (the International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR) กล่าวคือ กฎหมายที่ให้การรับรองสนธิสัญญาอาจละเมิดสิทธิในการ มีชีวิตของเหยื่อ (the victim's right to life) โดยการให้อำนาจแก่รัฐบาลเบลเยียมในการส่งตัวบุคคลซึ่งถูก ตัดสินโดยศาลเบลเยียมว่าพยายามก่อการร้ายกลับไปยังอิหร่านโดยการสนับสนุนจากอิหร่าน ซึ่งในกรณีนี้ ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า แต่ละรัฐมีหน้าที่ที่จะต้องบังคับใช้มาตรการที่จำเป็นเพื่อปกป้องชีวิตของประชาชนที่อยู่ ภายในรัฐ ซึ่งนั่นหมายความว่าในการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดที่เคารพต่อสิทธิใน การชีวิต นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญยังได้เน้นย้ำด้วยว่า อิหร่านเป็นประเทศที่ให้สัตยาบันในกติการะหว่าง ประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ซึ่งข้อบทที่ ๖ ของกติกาดังกล่าวได้ให้การรับรอง สิทธิในการมีชีวิต

เมื่อพิจารณาสถานการณ์ของโอลิเวียร์ แวนเดกัสทีล (Olivier Vandecasteele) ศาลรัฐธรรมนูญ เห็นว่า สิทธิในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (the Right to lead a life in compliance with human dignity) ทำให้อนุมานได้ว่า นักโทษทุกคนที่ถูกคุมขังย่อมอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่าได้รับการรับรองและ เคารพต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งหน้าที่ดังกล่าวเป็นไปตามข้อบทที่ ๗ และข้อบทที่ ๑๐ ของกติการะหว่าง ประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งอิหร่านก็ได้ให้สัตยาบันไว้

จากการอภิปรายในชั้นการพิจารณาคดี จะเห็นว่า การขอให้เพิกถอนบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นมีได้ เกี่ยวข้องกับการที่กฎหมายที่ให้การรับรองสนธิสัญญาและตัวสนธิสัญญาขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด หากแต่เป็นความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญของการปรับใช้บทบัญญัติของกฎหมายนั้นเป็นรายกรณี ซึ่งมีได้มี การกล่าวถึงไม่ว่าจะเป็นกรณีเนื้อหาของกฎหมายฉบับลงวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ค.ศ. ๒๐๒๒ หรือสนธิสัญญา ฉบับลงวันที่ ๑๑ มีนาคม ค.ศ. ๒๐๒๒ นอกจากนี้ การชั่งน้ำหนักระหว่างหน้าที่ในการปกป้องสิทธิในการมีชีวิต (the Right to life) กับสิทธิในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (the Right to lead a life in compliance with human dignity) และการพิจารณาการขอให้เพิกถอนบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้น ไม่อาจ กระทำได้อย่างเป็นนามธรรม (in abstracto) แต่จะต้องดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม (in concreto) บนพื้นฐานของการพิจารณาเป็นรายกรณี (case-by-case) ภายหลังจากที่สนธิสัญญามีผลใช้บังคับและ สามารถที่จะถูกตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายได้ ทั้งนี้ ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า เมื่อพิจารณาตามหลักการ

แบ่งแยกอำนาจ เป็นหน้าที่ของศาลที่มีเขตอำนาจ (โดยหลักแล้วคือ ศาลชั้นต้น) ในการพิจารณาความชอบด้วยกฎหมายของการตัดสินใจของรัฐบาลในการที่จะส่งตัวผู้ร้ายที่ถูกคุมขังในเบลเยียมไปยังประเทศอื่น ๆ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยยกคำร้อง (อุทธรณ์) เนื่องจากเป็นหน้าที่ของรัฐบาล (the obligation of the Government) ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ดังนั้น เพื่อเป็นหลักประกันว่าผู้ที่ถูกส่งตัวข้ามแดนซึ่งถือว่าเป็นเหยื่อ (victims) ของการตัดสินใจของรัฐบาล จะได้รับมาตรการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพ ตามข้อบทที่ ๑๓ ของอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (the European Convention on Human Rights)^{๑๑} รัฐบาลจะต้องแจ้งผลการตัดสินใจดังกล่าวให้ผู้นั้นทราบด้วย

๑๒. คำวินิจฉัยที่ ๖๘/๒๐๒๓ ลงวันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๖๖ (ค.ศ. ๒๐๒๓) – การบังคับใช้บัตรปลอดภัยละเมิดต่อสิทธิในชีวิตส่วนตัวและครอบครัว

เมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๖๔ (ค.ศ. ๒๐๒๑) รัฐบาลและหน่วยงานส่วนกลางต่าง ๆ ได้ร่วมลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการใช้บัตรปลอดภัย (the COVID Safe Ticket) ซึ่งข้อตกลงดังกล่าวได้ถูกแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อวันที่ ๒๗ กันยายน และวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๖๔ เพื่อให้การรับรองในการใช้ใบรับรองโควิดแบบดิจิทัลของสหภาพยุโรป ทั้งนี้ ใบรับรองดังกล่าวจะประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับวัคซีน ผลการตรวจสุขภาพ และประวัติการรักษาโรคโควิด-19 ของบุคคล อันนำไปสู่การสร้างบัตรปลอดภัย (โดยใช้การแลกเปลี่ยนแอปพลิเคชัน) อย่างไรก็ตาม ข้อตกลงความร่วมมือดังกล่าวมีความจำเป็นเนื่องจากชุมชนต่าง ๆ มีความสามารถในการป้องกันทางด้านสาธารณสุข ขณะที่รัฐบาลกลางมีความสามารถในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อความสงบเรียบร้อยของสังคม (รวมถึงด้านการสาธารณสุข) นอกจากนี้ ข้อตกลงความร่วมมือยังกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้บัตรปลอดภัยสำหรับการเข้าไปยังสถานที่หรืองานสร้างสรรค์ต่าง ๆ ในระหว่างที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ขณะเดียวกันหน่วยงานต่าง ๆ ก็มีการนำเสนอการใช้บัตรปลอดภัยและมีการควบคุมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

ในคำวินิจฉัยที่ ๖๘/๒๐๒๓ ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยการกระทำต่าง ๆ ที่คัดค้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบัตรปลอดภัย โดยศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาว่า กฎหมายดังกล่าวมิได้มีการระบุถึงการฉีดวัคซีนภาคบังคับ ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว บัตรปลอดภัยสามารถที่จะบรรจุข้อมูลที่ไม่เพียงแต่เฉพาะใบรับรองการฉีดวัคซีนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงข้อมูลใบรับรองการตรวจสุขภาพและการรักษาด้วย นอกจากนี้ อายุของบัตรปลอดภัย (Validity period) ค่อนข้างสั้น โดยเฉพาะเมื่อมีการบันทึกข้อมูลผลการตรวจวินิจฉัยที่มีผลในทางลบ โดยบัตรจะมีอายุเพียง ๒๔ หรือ ๔๘ ชั่วโมงเท่านั้น ขึ้นอยู่กับประเภทของการตรวจวินิจฉัย ขณะที่หากมีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการได้รับวัคซีนหรือการได้รับการรักษา ก็พบว่า อายุของบัตรปลอดภัยที่มีข้อมูลดังกล่าวจะยาวกว่า อย่างไรก็ตาม การได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกันดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานของวัตถุประสงค์และหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะจำกัดขอบเขตของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 แต่กระนั้นในความเป็นจริงแล้ว ผลการตรวจวินิจฉัยในเชิงลบมิได้แสดงให้เห็นว่าบุคคลจะมีภูมิคุ้มกันต่อเชื้อ

^{๑๑} อนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (the European Convention on Human Rights)

- ข้อบทที่ ๑๓ บุคคลถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญานี้ ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพจากหน่วยงานของรัฐ แม้ว่า การละเมิดดังกล่าวจะกระทำของบุคคลซึ่งอาศัยอำนาจของรัฐก็ตาม

ไวรัสโควิด-19 แต่อย่างไรก็ตาม หากแต่เป็นการแสดงให้เห็นว่าคุณคนนั้นมิได้เป็นพาหะของเชื้อไวรัสในขณะที่ได้รับการตรวจวินิจฉัย ด้วยเหตุนี้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงเห็นว่า การได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกันระหว่างผู้ที่ได้รับการฉีดวัคซีนแล้วกับผู้ที่ยังไม่ได้รับการฉีดวัคซีน ถือว่าสมเหตุสมผลแล้ว

นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญยังพบว่า บทบัญญัติพิพาทที่บังคับใช้บัตรปลอดโควิดนั้น มิได้อยู่ในขอบข่ายของมาตรา ๑๒ ของรัฐธรรมนูญ^{๑๒} และข้อบทที่ ๒ ของพิธีการที่ ๔ ของอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Protocol No.4 to the ECHR)^{๑๓} อีกทั้งเสรีภาพในการเดินทางได้รับการรับรองโดยบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวโดยให้หลักประกันว่าคุณคนซึ่งมีสถานะทางกฎหมายภายใต้อาณาเขตของรัฐใดรัฐหนึ่งย่อมไม่อาจถูกจำกัดเสรีภาพในการเดินทางโดยมาตรการใด ๆ เช่น การถูกควบคุมตัวให้อยู่ภายในเคหสถาน หรือการถูกห้ามมิให้ออกนอกสถานที่ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม บทบัญญัติดังกล่าวมิได้ห้ามมิให้คุณคนเข้าไปยังสถานที่ใดสถานที่หนึ่งภายใต้เงื่อนไขบางประการ เช่น การต้องซื้อบัตรผ่าน หรือการต้องแสดงบัตรปลอดโควิด เป็นต้น

ขณะที่บทบัญญัติพิพาทมิได้มีลักษณะที่เป็นการจำกัดเสรีภาพในการเดินทาง บทบัญญัติดังกล่าวยังอยู่ภายใต้ขอบเขตของสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว (Right to private life) ด้วย ดังนั้น เมื่อพิจารณาบทบัญญัติว่าด้วยบัตรปลอดโควิดจะเห็นว่าเป็นไปเพื่อความจำเป็นในการคุ้มครองชีวิตและสุขภาพของประชาชน รวมถึงเป็นการหลีกเลี่ยงมิให้มีการจำกัดการทำกิจกรรมหรือปิดสถานที่ต่าง ๆ อีก ทั้งนี้ ศาลรัฐธรรมนูญได้ชี้ให้เห็นถึงหน้าที่ในเชิงบวก (positive obligation) ตามข้อบทที่ ๒ และข้อบทที่ ๘ ของอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (ECHR) ว่ารัฐมีหน้าที่บังคับใช้มาตรการที่เหมาะสมเพื่อปกป้องชีวิตและสุขภาพของประชาชนที่อาศัยอยู่ในรัฐ อย่างไรก็ตาม ศาลรัฐธรรมนูญมีข้อสังเกตว่า ข้อกำหนดของชุมชนชาวฟลามส์ (Flemish Community) ลงวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๖๔ มิได้กำหนดหลักเกณฑ์สำหรับทางเลือกในการใช้บัตรปลอดโควิดภายในโรงพยาบาล ศูนย์สุขภาพ สถานพยาบาลสำหรับการฟื้นฟูผู้พิการ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ สำหรับผู้ที่เข้าเยี่ยมบุคคลในสถานฟื้นฟูผู้ประบาง เป็นการยากที่จะคาดหมายได้ว่า การใช้บัตรปลอดโควิดดังกล่าวเป็นมาตรการบังคับหรือไม่ ดังนั้น บทบัญญัติที่กำหนดให้มีการใช้บัตรปลอดโควิดจึงละเมิดต่อสิทธิในชีวิตส่วนตัวและครอบครัว

^{๑๒} มาตรา ๑๒ ของรัฐธรรมนูญเบลเยียม ให้การรับรองเสรีภาพของบุคคลที่จะไม่ถูกฟ้องร้องโดยไม่มีกฎหมาย หรือถูกจับกุมโดยไม่มีคำพิพากษาของศาล หรือถูกคุมขังเกินกว่า ๒๔ ชั่วโมง

^{๑๓} ข้อบทที่ ๒ ของพิธีการที่ ๔ ของอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ให้การรับรองเสรีภาพในการเดินทาง (Freedom of movement)

ภาคผนวก

Visit of the Thai Delegation
Brussel, 24 March 2023

Jan THEUNIS
Law Clerk at the Belgian Constitutional Court
Professor Constitutional Law at Hasselt University

1. Judgment 18/2016

1. Two preliminary questions were referred to the Constitutional Court by the Court of First Instance of Brussels. That court had been seized of a challenge to the paternity of the mother's husband brought by a child over the age of 22 and, in furtherance of this action, a paternity suit against the child's supposed biological father. In the context of the first of these actions, the Court was asked to determine whether Article 318 of the Civil Code is compatible with the right to respect for private life (Article 22 of the Constitution, possibly in conjunction with Article 8 ECHR) insofar as it absolutely bars a challenge to paternity when the child has been treated as the child of his legal father (a situation known as «de facto status» («possession d'état»)) and insofar as it forbids a child over the age of 22 to challenge the paternity of his mother's husband more than one year after he discovered that the man is not his father.

With reference to the case-law of the European Court of Human Rights, the Court pointed out that proceedings concerning the determination or challenging of paternity relate to private life because the issue of filiation touches upon important aspects of personal identity. Although lawmakers enjoy a certain degree of discretion when creating legal rules which lead to interference with private life, this discretion is not unlimited. They must strike a balance not only between the competing interests of the individual and society, but also between the conflicting interests of the persons concerned. With regard to de facto status, the Constitutional Court confirmed its previous case-law according to which Article 318.1 of the Civil Code breaches Article 22 of the Constitution taken in conjunction with Article 8 ECHR, insofar as an action to challenge paternity which is brought by a child is not admissible if the child has de facto status vis-à-vis the husband of his mother. The fact that the child allowed this de facto status to continue after learning that the husband of his mother was not his biological father is immaterial. Any other ruling would completely prevent the courts from taking the interests of all parties concerned into account. The Court also stated that a child can have multiple reasons for not seeking to end his de facto status after learning that the husband of his mother is not his father. With regard to the time-limit for bringing an action to challenge paternity, the Court found that where a child learns, several years before reaching the age of 22, that the husband of his mother is not his father, Article 318.2 of the Civil Code prevents him from challenging the

presumption of paternity once he has reached the age of 22. In being prevented from challenging this presumption of paternity, the child is also prevented from bringing a paternity suit after he has reached this age. The Court then stated that, according to the European Court of Human Rights, where law-makers establish rules concerning filiation, they must take into account not only the rights of the interested parties, but also the nature of these rights. Where the right to an identity – which includes the right to know one's descent – is at issue, a thorough analysis is necessary to weigh the interests at stake. Even if a person has been able to develop his personality without being certain as to the identity of his biological father, it must be acknowledged that the interest that an individual may have in knowing his descent does not decrease over the years, quite the contrary. The European Court has also noted that a comparative analysis shows that in many States there is no time-limit by which a child must bring a paternity suit, and that there is a trend towards affording the child greater protection. In a legal action to determine filiation, therefore, the universal right to know one's descent must, in principle, take precedence over considerations of family peace and the legal certainty of family ties. Even if there are or were family ties, Article 318.2 of the Civil Code interferes disproportionately with the child's right to respect for his private life due to the short statutory time-limit, which could deprive him of the possibility of bringing a case before a court that would take account of the established facts and the interests of all parties concerned. The Constitutional Court added that if the child had been born out of wedlock and someone had acknowledged paternity, the child could have challenged this acknowledgement well beyond the age of 22, in accordance with Articles 330 and 331ter of the Civil Code. A child born in wedlock would be treated less favourably than a child born out of wedlock, and would therefore be discriminated against by comparison with the latter. The Court concluded that Article 318.2 of the Civil Code breaches Article 22 of the Constitution, taken in conjunction with Article 8 ECHR, insofar as it sets a one-year time-limit, running from the discovery that the husband of his mother is not his father, within which a child over the age of 22 can bring an action to challenge paternity.

2. Judgment 62/2016

2. The Court was seized of applications against the law of 18 July 2013 approving the European Treaty of 2 March 2012 on Stability, Coordination and Governance in the Economic and Monetary Union (Stability Pact). The Stability Pact was entered into by 25 of the 28 Member States of the European Union in order to stabilise the euro zone after the financial crisis. The contracting States undertook to pay attention to their budgetary position and limit their public debt. A number of citizens and non-profit organisations asserted that they had an interest in bringing an action as citizens or interest groups. They feared that the strict budgetary objectives established in the Stability Pact would lead to the authorities no longer being able to fulfil in future their constitutional obligations in terms of fundamental social rights (Article 23 of the Constitution). Some applicants also stated that they had an interest as persons with the right to vote. They asserted that the ratification law reduced the parliaments' influence over budget policy and hence also the influence of voters.

The Court firstly observed that it could not effectively review the ratification law without examining the content of the relevant provisions of the Stability Pact as part of its analysis. It therefore had to take account of the fact that this was not a unilateral act of sovereignty, but a conventional norm whereby Belgium entered into an international legal commitment vis-à-vis other States. The Court noted that a person or group only has an interest in the annulment of a law if he/it can be affected directly and unfavourably by the disputed provision. An abstract interest which is no different from the interest that any person has in respect of the Constitution (cf. *actio popularis*) is not sufficient in and of itself. The fact that austerity measures can be imposed on the basis of the Stability Pact is not sufficient to demonstrate a sufficiently individualised connection between the personal situation of the applicants and the provisions that they disputed. The Court reached the same conclusion with regard to parties who claimed to have an interest as representatives or members of a trade union organisation, a professional organisation, an interest group, a political party or a political movement. They could only be affected directly and unfavourably by measures intended to achieve those budgetary objectives. In the Court's view, having an interest as a citizen or a person who has the right to vote is likewise not sufficient. The Court noted that the ratification law has no direct effect on the right to vote, but considered nonetheless whether the law interfered with any other aspect of the democratic rule of law which would be so essential that its protection must be in the interest of all citizens. In the Court's view, Parliament is the only constitutional body empowered to set medium-term budgetary objectives. It can enter into such commitments in association with other States. This course of action may moreover be appropriate where the States in question share a common currency and where their economic policy is coordinated. When they ratify a treaty, however, lawmakers cannot interfere with guarantees laid down in the Constitution. Although the Stability Pact makes provision for detailed targets and deficit reduction, it leaves

national parliaments entirely at liberty as to how they draw up and approve budgets. The treaty does not, therefore, interfere with the parliaments' sole competence to approve budgets on an annual basis, even if this competence is not unlimited, as the Court points out. The Stability Pact does not merely create an inflexible budgetary framework; it also entrusts certain powers to the institutions of the European Union, which is permitted by the Constitution. However, under no circumstances can there be any interference with the national identity inherent in the fundamental political and constitutional structures or with the fundamental values of the protection that the Constitution affords to legal persons. In the Court's view, the disputed law does not interfere with any aspect of the democratic rule of law which would be so essential that its protection must be in the interest of all citizens. The Court concluded that none of the applicants had an interest to the degree required for them to seek the annulment of the legislation. The Court therefore ruled that the applications for annulment were inadmissible.

3. Judgment 16/2018

3. The Antwerp Court of Appeal submitted preliminary questions to the Constitutional Court further to an application by the principal state prosecutor to have FB's Belgian citizenship withdrawn. FB had been convicted of criminal offences of acts of violence and leadership of a terrorist group. The four preliminary questions concerned the compatibility of Article 23 of the Belgian Citizenship Code with the constitutional principles of equality and non-discrimination (Articles 10 and 11 of the Constitution), possibly in conjunction with Article 6 ECHR, Article 4 Protocol 7 ECHR, with Article 14.7 of the International Covenant on Civil and Political Rights and with the general legal principle of non bis in idem, as well as with the right to private and family life (Article 22 of the Constitution). Under the provision at issue, Belgians may have their citizenship withdrawn if they seriously breach their duties as Belgian citizens, in cases where they obtained citizenship before the age of 18 years (or before that age if declared of full age before then) in the event of voluntary acquisition or recovery of Belgian citizenship by a parent or an adoptive parent with authority over the child (Article 12 of the Citizenship Code). This provision makes it possible to exclude such Belgians from the national community when their conduct demonstrates that they do not accept the basic rules of community life and seriously infringe the rights and freedom of their fellow citizens.

At the preparatory stage, the Court decided that no hearing would be held, unless a party so requested, as provided for in Article 90.4 of the Special Law on the Constitutional Court. The government requested that a hearing be held and FB indicated that he wished to attend the hearing. Given that he was serving a prison sentence, the Court ordered that the necessary steps be taken for his transfer to the Court. Pursuant to Article 104 of the Special Law on the Constitutional Court, the Court ruled in Judgment no. 1/2018 of 11 January 2018 that the hearing would be held in camera. The reason it gave was that FB was serving a prison sentence for leadership of a terrorist group and also the fact that the general threat level was still set at very high by the Co-ordination Unit for Threat Analysis. Optimal conditions of security were required for the hearing. The Court held that in these circumstances and given its existing infrastructure, holding the hearing in public could give rise to incidents that might pose a threat to public order.

The first preliminary question put to the Court concerned the compatibility with the principles of equality and non-discrimination of the difference in treatment between two categories of Belgians: firstly, those whose Belgian citizenship was passed on by a parent or adoptive parent who was Belgian on the date of their birth and those granted Belgian citizenship under Article 11 of the Belgian Citizenship Code, whose citizenship could not be withdrawn, and, secondly, those who obtained Belgian citizenship under Article 12 of the Code, whose citizenship could be withdrawn. The Court observed that as a result of their birth in Belgium and their proven

descent from parents or adoptive parents who were Belgian or were born in Belgium or their birth and the long duration of their residence and of that of their parents or adoptive parents in Belgium, individuals could be deemed to have particularly strong ties with the national community. That was not the case of the individuals covered by the provision at issue who obtained Belgian citizenship while they were minors on the sole ground that a parent acquired or recovered Belgian citizenship, without there being any other requirement in terms of ties with the national community. Such a difference in treatment was based on an objective and relevant distinguishing criterion, which was linked to the way Belgian citizenship was acquired and the ties maintained with the national community. The Court underlined that withdrawal of citizenship was an exceptional measure that could only be imposed by a court in cases where there had been serious breaches of a citizen's duties and provided that withdrawal did not result in the individual concerned being made stateless. Withdrawal of citizenship was not automatic and had to be applied for by the prosecution service, with the conduct concerned being cited in the writ. The competent court had to determine whether the breaches were serious enough for ordering the withdrawal of Belgian citizenship, due regard being had to the actual circumstances of the case and the international obligations on the Belgian State. Given this clarification, the Court concluded that reasonable justification did exist for the difference in treatment in question.

Regarding the second preliminary question, the Court held that the impugned provision also did not infringe the general legal principle of non bis in idem enshrined in Article 14.7 of the International Covenant on Civil and Political Rights and Article 4 Protocol 7 ECHR. The withdrawal of citizenship at issue was not a criminal measure as defined according to the case-law of the European Court Human Rights: it was a civil measure which, on the one hand, was based partly or wholly on offences subject to criminal prosecution and, on the other, was not affected by non bis in idem. This civil measure was distinct from any criminal proceedings and was assessed by the court of appeal sitting in respect of civil matters; it was not a criminal-law measure within the meaning of either domestic law or Article 6.1 ECHR. Regarding the third preliminary question, the Court ruled that the withdrawal of citizenship provided for in the provision at issue did not infringe the right to respect for private and family life either. As there was no direct link between the withdrawal measure and possible extradition, the latter could not be regarded as an automatic consequence of the withdrawal of citizenship. Extradition had to be sought by a third State and had to be authorised by the executive authorities in accordance with the rules in force. Appeals against an extradition ruling were possible before the Conseil d'État, which meant that the person concerned could rely at that stage on a possible violation of the right to the protection of private and family life, which could, in fact, take precedence over the legitimate aim pursued by extradition only in exceptional circumstances.

4. Judgment 99/2019

4. The Constitutional Court was asked to rule on the constitutionality of the Law on Transgender Persons of 25 June 2017, which relaxed the provisions on changing the sex recorded on birth certificates by civil registries. The non-profit associations, "Çavaria", "Maison Arc-en-Ciel" and "Genres Pluriels", sought the partial annulment of the law because changes in the sex recorded on birth certificates and changes in first name on grounds of trans identity were in principle irrevocable. They further maintained that the law did not take account of persons with non-binary gender identities. The impugned law of 25 June 2017 "reforming the rules concerning transgender persons with regard to references to a change in the sex recorded in civil status documents and its effects" sought to meet international human rights obligations and take account of developments in other countries. The legislature chose the principle of self-determination as the basis for the procedure to change the sex recorded on birth certificates and to change first names on grounds of trans identity. It removed previous medical requirements. Nevertheless, it did include some restrictions.

The applicants firstly maintained that the binary system for recording a person's sex was discriminatory for persons with non-binary gender identities and breached their right to the protection of their private life because it forced them to accept the recording on their birth certificates of a sex that did not match their gender identity. The Court noted that the legislature had based the legislation on the principle of self-determination to enable individuals to bring the sex recorded on their birth certificates into line with their gender as they actually experienced it themselves. In the light of this objective, the Court held that there was no reasonable justification for individuals with non-binary gender identities to be required to accept the recording on their birth certificates of a sex which did not match their gender identity as they actually experienced it themselves, when that was not the case for persons with binary gender identities. As the law on transgender persons confined changes in the sex recorded on birth certificates to a binary choice, there was a gap which breached the principle of equality, taken in conjunction with the right to self-determination. The Court noted that there were several options for remedying the unconstitutionality, for instance the introduction of one or more additional categories to take account of sex and of gender identity, both at birth and thereafter, for all individuals, as well as the option of abolishing the recording of an individual's sex or gender identity on their civil status documents. The Court nevertheless underlined that it fell to the legislature, and it alone, to remedy the unconstitutional gap in the legislation. In the meantime, persons with binary gender identities could still apply for the sex recorded to be changed. The ruling did not have any impact on changes already made either.

The applicants secondly maintained that the law on transgender persons discriminated against persons with fluid gender identities and breached their right to the protection of their private

life because they were required to have a sex recorded that did not match their gender identity as they actually experienced it themselves. The new procedure for changing the sex recorded on birth certificates was in principle irrevocable. Moreover, a change in first name on grounds of trans identity could only be requested once. Although the legislature was aware of the wide range of gender identities that existed, it had made provision for a complex procedure in the family courts for returning to the sex originally recorded in order to prevent fraud, to ensure that those concerned were fully aware of the consequences and to guarantee the inalienable nature of the civil status of individuals. The Court held that there was no reasonable justification for persons with fluid gender identities to be required to accept the recording of a sex which did not match their gender identity as they actually experienced it, when that was not the case for persons with binary, non-fluid gender identities. Nor was there any reasonable justification for requiring persons with fluid gender identities to go through an exceptional procedure in the family courts if they wanted to change the sex recorded on their birth certificates more than once. The Court noted that the change could be made only after a compulsory reflection period of at least three months. During that period, the public prosecutor could issue a negative opinion on the grounds of a breach of public policy. Even once a change had been made, the public prosecutor could request that it be annulled on the grounds of a breach of public policy. The Court could not therefore see how, in the event of subsequent changes, these measures would not suffice to prevent fraud. The legislature had also provided for numerous safeguards to discourage changes not given proper thought. In addition to the compulsory reflection period and the possibility of review by the public prosecutor in the event of breaches of public policy, changing the sex recorded was subject to substantial information requirements. Persons who declared their belief that their gender identity as they actually experienced it did not match the sex recorded on their birth certificates were informed by the public registrar of the administrative and legal consequences of changing the sex recorded on their birth certificates. They were also given an information brochure and the contact details of organisations that supported transgender persons. The Court ruled that there was also no reasonable justification for relaxing the inalienability of civil status only for persons with binary, non-fluid gender identities. The legislature had intended to offer every individual the maximum opportunities to achieve self-fulfilment in a way that genuinely suited them without having to satisfy excessive requirements. The Court therefore annulled the provisions that in principle made changes in the sex recorded on birth certificates irrevocable. As a corollary, the Court also annulled the provision that first names could be changed only once. It was therefore possible to change first names again following subsequent changes in the sex recorded on birth certificates.

5. Judgment 67/2020

5. Two trade union organisations sought the annulment of the law of 29 November 2017 "on continuity of passenger rail transport services in the event of strikes". The impugned law did not question the right to strike but was designed to ensure that all railway or tram users were able to travel with the least difficulty possible when strikes were affecting public passenger rail services, in particular for the purpose of getting to work or school. To this end, the impugned law provided for a minimum strike notice period of eight working days and a requirement for certain staff (i.e. those in essential operational categories) to indicate whether or not they intended taking part in a strike 72 hours before the strike day concerned. Only staff members in the above categories not taking part in strikes were to be involved in the provision of adapted transport services. Failure to comply with the requirement to give prior notice of a strike or notification of intention to take part in a strike could give rise to disciplinary sanctions. Moreover, the impugned law also specifically prohibited striking staff from obstructing the provision of adapted transport services.

The Constitutional Court noted that Articles 23, 26 and 27 of the Constitution respectively guaranteed the right of collective bargaining, freedom of assembly and freedom of association and that Article 11 ECHR guaranteed freedom of assembly and freedom of association, including the right to form and to join trade unions for the protection of one's interests. The Court also referred to the European Court of Human Rights' case law on the right to strike. Although that right was not absolute, states were required, where applicable, to provide sufficiently serious justification for the need for restrictions such as complete bans on the right to strike in respect of certain categories of workers (European Court of Human Rights, 20 November 2018, *Ognevenko v. Russia*, paragraphs 72 and 73).

The Court then referred to Article 8 of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, Article 28 of the EU Charter of Fundamental Rights, Article 6 of the revised European Social Charter and the point of view of the European Committee of Social Rights on the right to strike, various conventions of the International Labour Organisation (ILO) and the point of view of the ILO Committee on Freedom of Association, and Article 22 of the International Covenant on Civil and Political Rights.

The Court noted that the impugned law was designed to protect the rights of railway users and therefore pursued a legitimate aim. The interference which the impugned law caused to the exercise of trade union freedom and the right of collective bargaining was provided for in sufficiently clear and predictable legislation. The fact that the transport service which would actually be provided in the event of strikes was unpredictable did not stem from the impugned law but from the decisions by the railway companies' individual staff members whether or not

to strike. It was a natural consequence of the legislature's decision not to provide for a minimum service in the event of strikes in the passenger rail transport sector but to arrange transport services adapted in line with the staff available.

The Court then considered whether the impugned measures were relevant and proportionate in view of the aims pursued and, in particular, whether these measures, considered separately or together, infringed the very essence of trade union freedom or the right of collective bargaining. To this end, the Court examined in succession the minimum strike notice period of eight working days and the prior notification requirement applicable to certain staff members, the disciplinary sanctions that could be imposed in the event of failure to comply with the requirements of the impugned legislation and the ban on obstructing the provision of adapted transport services.

The Court found a violation only insofar as the law also made it possible to impose disciplinary sanctions when the staff members concerned did not communicate their intention not to take part in the strike day. In view of the aims pursued, it was disproportionate to regard as disciplinary misconduct any failure by staff members to notify their intention not to strike and, consequently, to work.

The Court dismissed the remainder of the annulment applications. It held that the other restrictions did not infringe the essence of trade union freedom or the right of collective bargaining. In this connection, it underlined that the ban on obstructing the provision of adapted transport services did not prevent striking workers from picketing peacefully with a view to persuading other workers to join ongoing strikes.

6. Judgment 122/2020

6. A married man, a father, a mother, a grandfather and a grandmother asked the Constitutional Court to annul a law modifying the conditions in which women can terminate their pregnancies.

The applicants maintained that, insofar as it did not lay down criminal penalties for terminations of pregnancies, in the case of "unborn children" the law constituted a violation of the right to life enshrined in Article 2 ECHR and of the right to live a life in keeping with human dignity enshrined in Article 23 of the Constitution. The applicants also complained that the law infringed the freedom of conscience enshrined in Article 9 ECHR in that it required doctors who refused for personal reasons to terminate the pregnancies of women who so requested to contribute indirectly to such operations. They noted that the law required doctors not only to notify the women of that refusal at their first meeting but also to refer them to other doctors or to competent institutions.

With regard to the applicants' first complaint, the Court noted, firstly, that the Constitution did not afford "unborn children" the same rights as persons who had been born and were alive, even though parliament was required to respect life and take measures to that end.

The Constitutional Court then observed that the European Court of Human Rights was convinced that it was not possible to answer in the abstract the question whether the unborn child was a "person" for the purposes of Article 2 ECHR. The Constitutional Court further stated that the prohibition under Article 6.5 of the International Covenant on Civil and Political Rights on executing pregnant women sentenced to death by a court could not be interpreted as a desire by the authors of that instrument to consider voluntary terminations of pregnancies performed outside the conditions provided for by law as homicides.

With regard to the applicants' second complaint, the Court underlined, firstly, that the law provided that doctors could not be required to take part in the termination of pregnancies. The Court went on to state that the reason why the law required doctors who did not wish to terminate the pregnancies of women who consulted them not only to inform the women promptly of their refusal but also to give the women the details of other doctors whom they could consult was to respect the women's right to request terminations performed without risks in safe medical environments, while responding to legitimate public health objectives. The Court therefore held that the impugned law upheld doctors' freedom of conscience without calling into question the right of women who met the statutory requirements for voluntary terminations of pregnancies. It therefore found that the aforementioned obligations on doctors were reasonable, legitimate, necessary and proportionate to the aims of the impugned law, as

they respected doctors' freedom of conscience and their decisions not to perform terminations of pregnancies, while upholding the rights of the women who consulted them.

The Court therefore ruled that the applicants' complaints were unfounded.

7. Judgment 117/2021

7. The Animal Welfare Law permitted ritual non-stun slaughter as an exception to the general rule. The lawmakers responsible for drafting Flemish and Walloon decrees decided to abolish this exception at the end of a transition period while granting a dispensation for ritual slaughter carried out by means of the reversible stunning technique. Several actions for annulment were brought against the Walloon Decree of 18 May 2017 and the Flemish Decree of 7 July 2017 by a large number of organisations and individuals.

Council Regulation (EC) no 1099/2009 on the protection of animals at the time of killing makes it compulsory to stun animals when they are slaughtered but allows an exception for ritual slaughter. By Order no. 53/2019 of 4 April 2019 concerning the Flemish decree, the Court decided to submit three requests for a preliminary ruling to the Court of Justice of the European Union before taking a decision on the merits of the case. The Grand Chamber of the Court of Justice ruled on the three requests by judgment of 17 December 2020.

In this judgment, the Court of Justice held that with a view to promoting animal welfare in ritual slaughter, Member States could lay down an obligation to stun animals in a way that was reversible and could not cause the animal's death. Such an obligation did not contravene the Charter of Fundamental Rights of the European Union. The Constitutional Court quoted the judgment in detail and concluded that it refuted the claimants' criticism that the general obligation to pre-stun animals, as regulated by the Flemish and Walloon decrees, would undermine the exception allowed for ritual slaughter under Council Regulation (EC) no. 1099/2009.

The Court then underlined that freedom of thought, conscience and religion was a cornerstone of a democratic society but held that the restrictions imposed by the impugned decrees on this freedom met a pressing social need and were proportionate to the legitimate aim of promoting animal welfare.

In the Court's view, the possibility of performing reversible stunning during ritual slaughter could not be interpreted as prescribing the manner in which a religious ritual had to be performed. This was because defining religious slaughter would not be compatible with the principle of the separation of Church and State, which entailed an obligation for lawmakers who drafted decrees to be neutral and impartial with respect to the legitimacy of religious beliefs or the ways in which they were manifested.

Lastly, the Court of Justice ruling stated that the fact that Council Regulation (EC) no. 1099/2009 did not make provision for mandatory stunning for the killing of animals in the context of

hunting and fishing activities was compatible with the principle of equality. For the same reasons, the Court held that the exception allowed for hunting and fishing was not discriminatory.

The Court dismissed the actions, subject to interpretations.

8. Judgment 157/2021

8. The indictments division of Ghent Court of Appeal had to rule on the execution of a European arrest warrant issued by the Spanish courts against a Spanish national who had been convicted in Spain of causing offence to and seriously insulting the Spanish Crown. Having considered whether this offence was also an offence under Belgian law (double criminality is a requirement for the execution of a European arrest warrant), the indictments division found that the acts of causing offence to the King and seriously insulting him were also punishable in Belgium under the Law of 6 April 1847 "outlawing insults against the King". However, the indictments division asked the Court whether this law was compatible with freedom of expression.

The Court firstly observed that lawmakers had wanted the term "insult" to be interpreted in a broad sense: it applied to all remarks made in a somewhat public manner that were injurious to the honour or reputation of the King or that expressed disrespect for the King. Furthermore, the offence did not have to be born out of malicious intent. As to the sentence, insulting the King was punishable by between six months' and three years' imprisonment, a fine of between €300 and €3,000 (before the *décimes additionnels* multiplier was applied) and forfeiture of certain rights for a period of between two and five years.

The Court underlined that freedom of expression was a cornerstone of a democratic society. It found that the provision in question amounted to interference with freedom of expression. To be admissible, such interference had to be permitted by law, pursue one or more legitimate aims and be necessary in a democratic society, meaning that it must meet a pressing social need and be proportionate to the aims pursued.

The Court found that the provision in question pursued the legitimate aim of protecting the King's reputation. The lawmakers had also intended to achieve two other aims: guaranteeing sovereign immunity and the stability of the constitutional system. Because the provision had been adopted in a historical context that was fundamentally different from the current context and views as to what could be deemed necessary in a democratic society had changed, the Court was of the view that considering whether these two aims were legitimate went hand in hand with considering whether the interference was necessary in a democratic society.

Making reference to the case-law of the European Court of Human Rights, the Court held that a prison sentence imposed for an offence relating to political speech was only admissible in exceptional circumstances. Furthermore, the aims of safeguarding sovereign immunity and the stability of the constitutional system could not justify giving greater protection to the King's reputation than to that of other people. The Court noted that under the Law of 6 April 1847,

insults against the King carried a particularly severe prison sentence and also afforded the King greater protection than that given to other people. The provision in question also gave the King greater protection in other respects: the fine was larger, the scope of the offence was broader and the offence did not have to be born out of malicious intent.

The Court concluded that in terms of both the scope of the offence and the severity of the sentence, the provision in question gave greater protection to the King's reputation than that given to the reputation of other people. Consequently, the provision did not meet a pressing social need and was disproportionate to the aim of protecting the King's reputation.

9. Judgment 134/2022

9. Judgment n° 134/2022 concerns Article 3 of the Euthanasia Act of 28 May 2002. The Act provides the penalties for non-compliance with the legal conditions for euthanasia. However, the penalty regime is not diversified. Consequently, the general provisions of the Criminal Code applied, creating a situation where even the violation of a mere administrative (i.e., procedural) condition would amount to the same criminal offence (i.e., murder by poisoning). Equating the acts, with the consequence that principally no difference would be made insofar as the penalty is concerned, would be a violation of a substantive condition.

On 20 October 2020, the Constitutional Court ruled that the penalties for non-compliance with the legal conditions for euthanasia are in violation of the constitutional principles of equality and non-discrimination. The Court found that the application of one and the same criminal offence (i.e., murder by poisoning) to a violation of any condition (i.e., both procedural and substantive conditions) of the Euthanasia Act, irrespective of the deferential seriousness of that condition, is disproportionate for the physicians involved. Hence, this exposed a deficiency in the impugned Euthanasia Act that the competent legislative body must correct.

10. Judgment 169/2022

10. Under an Act of 10 August 2015, work disability benefits are completely suspended upon imprisonment, modelled on the suspension of unemployment benefits. In judgment n° 169/2022 of 22 December 2022, the Court examines the measure insofar as it applies to detainees without dependents (as was the case in the dispute before the referring labor tribunal). To the extent that the principle of equality also means that unequal situations cannot be treated equally, the Court considers that this principle has not been infringed. Both benefits are replacement incomes for employees who can no longer obtain a working income because of their state of health or labor market situation. The legislature could assume that the imprisonment, during its time, becomes the determining cause of the inability to obtain a labor income. The legislature can therefore also suspend the work disability benefit in that situation. While Article 23 does not grant any subjective social rights, it does contain a regression ban or 'standstill obligation', preventing the legislature from significantly reducing the level of protection offered by the applicable regulations, without reasons related to the general interest. Although the 2015 Act entails a significant decline in the right to social security (previously only half of the work disability benefit was suspended), this decline is justified by reasons of public interest.

11. Judgment 36/2023

11. On 11 March 2022, Belgium and Iran concluded a treaty on the transfer of convicted persons. Ten persons and the National Council of Iranian Resistance requested the annulment of the provision assenting to this treaty since it would allow the transfer of A. Assadi to Iran, where he could be liberated immediately. Assadi is an Iranian diplomat. In 2021 he was sentenced in Belgium for a terrorist offence. O. Vandecasteele, a Belgian who has been detained in Iran since February 2022 and who has since been sentenced to 40 years in prison and 74 lashes of the whip, is intervening in the proceedings to oppose this request.

By its judgment no. 163/2022 of 8 December 2022 (ECLI:BE:GHCC:2022:ARR.163), the Court suspended the contested provision in so far as the treaty allows for the transfer to Iran of a person who was sentenced by the courts for having committed a terrorist offence with the support of Iran. However, the authority of *res judicata* of that judgment does not prevent the Court from reassessing the admissibility of the action for annulment. More so, the possibility of provisionally preventing the application of the contested act specifically allows the Court to proceed with an in-depth assessment of the action for annulment without the application of the contested act being able to cause a serious and irreparable harm in the meantime. This in-depth assessment includes the admissibility of the action for annulment.

The Court has jurisdiction to rule on an action for annulment, in whole or in part, of a law by which a treaty is granted assent (Article 1, read together with Article 3, § 2, of the special law of 6 January 1989 on the Constitutional Court). Moreover, it cannot usefully review such a law without considering the substance of the relevant provisions of that treaty. However, the Court does not have jurisdiction to rule on a possible unconstitutionality that does not result from the contested act but from its application (see in particular judgment no. 182/2014 of 10 December 2014, ECLI:BE:GHCC:2014:ARR.182, B.10). This lack of jurisdiction extends to the application of the treaty that received the assent of the contested act.

When it examines the content of a treaty, the Court takes into account that it is not a unilateral act of sovereignty, but a conventional norm producing legal effects beyond the domestic legal system (see in particular the judgment no. 12/94 of 3 February 1994, ECLI:BE:GHCC:1994:ARR.012). When assenting to a treaty and, in particular, when assessing the diplomatic relations involved, the legislator has wide discretion.

The applicants invoke a breach of the right to life (Article 2 of the European Convention on Human Rights and Article 6 of the International Covenant on Civil and Political Rights). The law of assent would breach the victims' right to life in that it would authorise the Belgian Government to transfer to Iran a person sentenced in Belgium for an attempted terrorist attack

on the life of others, with the support of Iran. In that regard, the Court recalls that each State must take the necessary measures to safeguard the lives of those within its jurisdiction. This includes the obligation to enforce final judgments that are pronounced in the context of respect for the right to life. The Court underlines in this regard that Iran has ratified the International Covenant on Civil and Political Rights, Article 6 of which guarantees the right to life.

Concerning the situation of O. Vandecasteele, the Court rules that the right to lead a life in compliance with human dignity assumes that every prisoner be held in conditions that guarantee respect of human dignity. This obligation results in particular from Articles 7 and 10 of the International Covenant on Civil and Political Rights, ratified by Iran.

More explicitly than at the time of examining the application for suspension, it currently results from the debates before the Court that the action for annulment does not concern the unconstitutionality of the law of assent and of the treaty as such, but the unconstitutionality of their application in a very specific case, which is not mentioned either in the text of the law of 30 July 2022 or in that of the treaty of 11 March 2022. The balancing of the duty to protect the right to life on the one hand and the right to lead a life in compliance with human dignity on the other hand, cannot take place *in abstracto*, following the action for annulment currently being assessed, but must operate *in concreto* and on a case-by-case basis after the entry into force of the treaty, and must be open for judicial review. The Constitutional Court concludes that it is up to the competent judge (in principle the Court of first instance), with respect for the separation of powers, to review the legality of the decision of the Government authorising the transfer of a person detained in Belgium towards a foreign State of which it is a national.

The Court rejects the appeal, under reservation of the obligation for the Government, when it takes an inter-State transfer decision regarding a convicted person, to ensure that the victims are informed of this decision, in order for them to enjoy an effective remedy as guaranteed by Article 13 of the European Convention on Human Rights

12. Judgment 68/2023

12. On 14 July 2021, the federal State and various federated entities concluded a cooperation agreement on the use of the COVID Safe Ticket, which was amended on 27 September and 28 October 2021, thus providing a legal basis for the domestic use of the EU digital COVID certificate. This certificate contains information about the vaccination, test result or recovery of the holder issued in the context of the COVID-19 pandemic, from which the COVID Safe Ticket is generated (via the COVID-Scan application). A cooperation agreement what necessary because the communities are competent for preventive health care, while the federal government is competent for the enforcement of public order (including public health). The cooperation agreement sets out the rules on the use of the COVID Safe Ticket for gaining access to certain places or events during the COVID-19 pandemic. The federated entities subsequently introduced the COVID Safe Ticket and regulate data processing in that regard.

By judgment 68/2023 the Constitutional Court ruled on multiple actions for annulment against the COVID Safe Ticket legislation. The Court observed inter alia that the legislation has not introduced a mandatory vaccination. Indeed, the COVID Safe Ticket can be obtained not only on the basis of a vaccination certificate, but also on the basis of a test and recovery certificate. The validity period of the COVID Safe Ticket is significantly shorter when it is obtained pursuant to a negative diagnostic test, that has a validity period of 24 or 48 hours depending on the type of test, than when it is obtained pursuant to the administration of a vaccine or obtaining a recovery certificate. However, that difference in treatment is based on an objective and pertinent criterion with regard to the aim being pursued, which is to limit the spread of the coronavirus. Indeed, unlike the vaccination certificate or the recovery certificate, a negative diagnostic test does not show that the person has developed immunity to COVID-19. It only allows to establish that the person was not a vector of the coronavirus at the time the test was taken. Accordingly, the Court considers the difference in treatment between vaccinated and non-vaccinated individuals reasonably justified.

Furthermore, the Court finds that the contested provisions do not fall within the ambit of Article 12 of the Constitution and Article 2 of Protocol No. 4 to the European Convention on Human Right. The freedom of movement guaranteed by those provisions ensures that anyone lawfully on the territory is not arbitrarily restricted in his freedom of movement by an individual measure such as house arrest or street ban. However, those provisions do not prevent access to certain places from being subject to generally applicable conditions, such as purchasing an entrance ticket or presenting a COVID Safe Ticket.

While the contested provisions do not interfere with freedom of movement, they do fall within the scope of the right to private life. Overall, the Constitutional Court considers the COVID safe

ticket legislation necessary to protect the life and health of the people concerned and of other people in society, as well as to avoid the need to once again restrict activities or close certain industries. In that regard, the Court points to the positive obligation, by virtue of Articles 2 and 8 of the European Convention on Human Rights, to take appropriate measures to protect the life and health of those within their jurisdiction. However, the Court does note that the Flemish Community Decree of 29 October 2021 did not develop clear criteria for the optional use of the COVID Safe Ticket in hospitals, residential care centers, rehabilitation hospitals and facilities for persons with disabilities. Consequently, for visitors to those residential care facilities for vulnerable people, it was not sufficiently foreseeable whether the use of the COVID Safe Ticket was mandatory or not. On that point the legislation violates the right to private and family life.